

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

**Παραδειγματικό σενάριο
στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας**

**Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο: αναπαραστάσεις σε
αφηγηματικά κείμενα**

MARIA NEZH

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	4
ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	8
ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ	9
<i>Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις</i>	9
<i>Γνώσεις για τη γλώσσα</i>	10
<i>Γραμματισμοί</i>	12
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	15
Α΄ ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ (8-10 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)	16
<i>Εξοικείωση με το θέμα (2 διδακτικές ώρες)</i>	16
<i>Αναγνωριστικός γραμματισμός (6-8 διδακτικές ώρες)</i>	21
Β΄ ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ (6 -8 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)	26
<i>1^ο διδακτικό δίωρο: Διαμόρφωση ομάδων – εξοικείωση με περιβάλλον wiki</i>	26
<i>2^ο και 3^ο διδακτικό δίωρο: Συγκέντρωση και επεξεργασία υλικού</i>	27
<i>4^ο διδακτικό δίωρο: Παρουσίαση ερημάτων ερευνητικής εργασίας</i>	32
Γ΄ ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΑΦΗΓΗΤΕΣ (6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)	32
ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	39
ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	53
ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο: αναπαραστάσεις σε αφηγηματικά κείμενα

Δημιουργός: Μαρία Νέζη

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα¹

Τάξη: Α΄ Γυμνασίου

Ενότητα: Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση διαπερνά οριζόντια τις ενότητες του σχολικού εγχειριδίου της Α΄ τάξης του Γυμνασίου. Εκτός από τις δύο πρώτες ενότητες στις οποίες αναφέρεται άμεσα και ως προς τον θεματικό άξονα (1η ενότητα: *Πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο* και 2η ενότητα: *Επικοινωνία στο σχολείο*), εμπλέκει στη σκοποθεσία της και άλλες ενότητες, όπως την 3^η, την 5^η, την 8^η, την 9^η και τη 10^η.

Το συγκεκριμένο σενάριο έχει σχεδιαστεί με άξονα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στα οποία φαίνεται να προσβλέπουν και οι αντίστοιχες ενότητες του σχολικού εγχειριδίου, όπως προκύπτει από τους προ-οργανωτές που παραθέτουν στην αρχή τους.²

¹ Υπό προϋποθέσεις η διδακτική αυτή εφαρμογή είναι δυνατόν να συνδυασθεί με την *Πριν και Μετά την Ανάγνωση* φάση στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας, σύμφωνα με τις αρχές του Νέου Προγράμματος Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο. Άλλωστε, θεματικά συνδέεται με την πρώτη διδακτική ενότητα «Σχολική Ζωή» που προβλέπεται για την Α΄ τάξη του Γυμνασίου.

² 1η ενότητα: Πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο
(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/?course=DSGYM-A112&id=566>)

- Θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τους παράγοντες της επικοινωνίας (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε).
- Θα μελετήσουμε ποικίλους κώδικες επικοινωνίας.
- Θα γνωρίσουμε διάφορα είδη προτάσεων.
- Θα διαβάσουμε, θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τις σκέψεις και τα συναισθήματα από τις πρώτες μέρες στο νέο σχολείο, το Γυμνάσιο.

2η ενότητα: Επικοινωνία στο σχολείο

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=567>)

- Θα γνωρίσουμε καλύτερα διάφορα είδη του προφορικού και του γραπτού λόγου.
- Θα μάθουμε να χρησιμοποιούμε το κατάλληλο ύφος και λεξιλόγιο ανάλογα με τον αποδέκτη του μηνύματος και το μέσο-διάλογο μετάδοσής του.
- Θα καταλάβουμε το ρόλο της παραγράφου σ' ένα κείμενο και θα ασκηθούμε να γράφουμε παραγράφους.
- Θα συζητήσουμε με τους συμμαθητές μας και θα επικοινωνήσουμε (μέσα από κείμενα) με άλλους μαθητές.

Τάξη ή ηλικίες στις οποίες θα μπορούσε να αξιοποιηθεί: Η βασική ιδέα του σεναρίου αναπτύσσεται γύρω από την επίλυση αυθεντικού προβλήματος, που ανταποκρίνεται στις προσλαμβάνουσες των μαθητών/τριών, προκειμένου να αναδειχθούν οι παράμετροι της επικοινωνίας που επηρεάζουν τη νοηματοδότηση των κειμένων και να ασκηθούν οι μαθητές/τριες σε στρατηγικές ανάγνωσης και παραγωγής αφηγηματικού λόγου. Το συγκεκριμένο σενάριο είναι μια πρόταση που μπορεί να αξιοποιηθεί και σε άλλες τάξεις, προκειμένου οι νεαροί χρήστες της γλώσσας να αναπτύξουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής αφηγηματικών κειμένων και υπερκειμένων, γλωσσικών και πολυτροπικών (ενδεικτικά αναφέρουμε την Α΄ Λυκείου, όπου η άσκηση των μαθητών/τριών σε στρατηγικές κατανόησης και

3η ενότητα: Ταξίδι στον κόσμο της φύσης

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=568>)

- Θα γνωρίσουμε μαζί διαφορετικά είδη κειμένων:
 - ο τα περιγραφικά,
 - ο τα αφηγηματικά,
 - ο κείμενα στα οποία υπάρχουν επιχειρήματα.

5η ενότητα: Γνωρίζω το μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=570>)

- Θα συνειδητοποιήσουμε το ρόλο του ρήματος σε μια αφήγηση και πόσο σημαντική είναι η επιλογή του κατάλληλου ρήματος σε ένα αφηγηματικό κείμενο.

8η ενότητα: Αθλητισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες: Παρακολουθώ και συμμετέχω

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=573>)

- Θα γνωρίσουμε την παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα στο λόγο μας.
- Θα μάθουμε ορισμένους συνδέσμους που χρησιμοποιούμε στην παρατακτική σύνδεση.
- Θα μελετήσουμε τα σημεία στίξης που χρησιμοποιούμε στην παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα.
- Θα συνεχίσουμε τη μελέτη αφηγηματικών κειμένων και τις παρατηρήσεις μας πάνω στο λόγο της αφήγησης.

9η ενότητα: Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=574>)

- Θα μιλήσουμε για τις σχέσεις των λέξεων μέσα στη φράση-πρόταση, τη δυνατότητα που έχουμε να τις συνδυάζουμε και να τις αντικαθιστούμε με άλλες (συνταγματικός - παραδειγματικός άξονας).
- Θα αντιληφθούμε την ευελιξία και την οικονομία της ελληνικής γλώσσας.

10η ενότητα: Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του

(<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/index.php?course=DSGYM-A112&id=575>)

- Θα μάθουμε να διακρίνουμε τις δευτερεύουσες προτάσεις από τις κύριες και να αναγνωρίζουμε τις λειτουργίες τους μέσα στην περίοδο.
- Θα μελετήσουμε την υποτακτική σύνδεση των προτάσεων και τους συνδέσμους που χρησιμοποιούμε σε αυτήν.
- Θα προσπαθήσουμε να αναγνωρίσουμε το ρόλο των σημείων στίξης στο λόγο.

παραγωγής αφηγηματικού λόγου συνιστά ζητούμενο μαθησιακό αποτέλεσμα στο γλωσσικό μάθημα).

Χρονική διάρκεια που προβλέπεται να απαιτηθεί: Καθώς το project συνιστά ανοικτού τύπου διαδικασία μάθησης που προϋποθέτει συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές, οργανώνεται δε γύρω από ένα αυθεντικό πρόβλημα που έχει νόημα για τους ίδιους τους μαθητές/τριες και αποβλέπει σε μαθησιακά αποτελέσματα που διαπερνούν οριζόντια την «ύλη» του σχολικού εγχειριδίου, η διάρκεια υλοποίησής του μπορεί να εκταθεί σε όλο το πρώτο τρίμηνο.

Χώρος: Το σενάριο για την υλοποίησή του προϋποθέτει την ύπαρξη κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού στο σχολείο.³

Ωστόσο, επειδή πρόκειται για project, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει και εφαρμογές του Web2.0 (wiki, Google Docs) προκειμένου να λύσει περιορισμούς που του θέτουν είτε οι ανεπαρκείς τεχνολογικές υποδομές στο σχολείο είτε το ωρολόγιο πρόγραμμα. Τέτοιου είδους εφαρμογές διευκολύνουν τον διαμοιρασμό του μαθησιακού υλικού στην κοινότητα μάθησης, τη δικτύωση και την ασύγχρονη επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, τη συνεργατική παραγωγή λόγου, την ανάδειξη της ατομικής συμβολής στην παραγωγή συλλογικού έργου (Νέζη 2010, Μπαλτά, Νέζη & Σεφερλή 2009).

Εφαρμογή στην τάξη: Πρόκειται για σενάριο που αξιοποιεί τη μέθοδο project. Επιμέρους δραστηριότητες του σεναρίου έχουν δοκιμαστεί στη διδακτική πράξη στο Βαρβάκειο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο κατά τη σχολική χρονιά 2011-2012 στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Γυμνάσιο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για εκπαιδευτικό και μαθητή: Στην αποτελεσματική εφαρμογή της διδακτικής αυτής πρότασης θεωρούμε ότι καθοριστικός παράγοντας

³ Το εργαστήριο της Πληροφορικής ή ο χώρος της σχολικής βιβλιοθήκης, εφόσον υπάρχει σύνδεση με το διαδίκτυο και επαρκής αριθμός σταθμών εργασίας, είναι καλό να αξιοποιηθούν για την αναζήτηση και συγκέντρωση από τους μικρούς ερευνητές κατάλληλου υλικού. Στην αίθουσα διδασκαλίας η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα ή απλά η δυνατότητα σύνδεσης με το διαδίκτυο σε συνδυασμό με την αξιοποίηση βιντεοπροβολέα μπορούν να διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία.

είναι ο βαθμός μετακίνησης του εκπαιδευτικού από τον ρόλο διεκπεραιωτή της διδακτέας ύλης, όπως αναπτύσσεται στα σχολικά εγχειρίδια, στον ρόλο του διαμορφωτή του μαθησιακού υλικού που αναδιαρθρώνει τη σχολική ύλη προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των μαθητών/τριών του.

Κατά τον σχεδιασμό του project ο εκπαιδευτικός καλό είναι, επίσης, να έχει διερευνήσει την προγενέστερη εμπειρία των νεαρών μαθητών/τριών του σε συμμετοχικού τύπου διδακτικές πρακτικές. Τα παιδιά δεν είναι συνηθισμένα σε τέτοιου είδους ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα συχνά να ενθουσιάζονται, να φωνασκούν, να αδυνατούν να συνεννοηθούν και να μην μπορούν να καταλήξουν σε αποφάσεις. Η μαθησιακή διαδικασία διευκολύνεται, εφόσον ο εκπαιδευτικός επενδύσει χρόνο στη διαμόρφωση του κατάλληλου συγκινησιακού κλίματος στην κοινότητα και στη σύναψη Συμβολαίου που θα ρυθμίζει τις σχέσεις και τα όρια στη λειτουργία των ομάδων (Πολέμη-Τοδούλου 2011).

Μολονότι οι τεχνολογικές υποδομές διευκολύνουν την υλοποίηση τέτοιων σχεδίων εργασίας, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Web2.0 για τη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας αίρει τους περιορισμούς που συχνά θέτουν το ωρολόγιο πρόγραμμα και οι υλικοτεχνικές ελλείψεις. Εφαρμογές του Web2.0, όπως το wiki, αξιοποιούν την πολιτισμική εμπειρία των μαθητών/τριών όσον αφορά στην τεχνολογικά διαμεσολαβημένη επικοινωνία και διασφαλίζουν αυθεντικότητα στην παραγωγή λόγου κατά τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς στα ανοιχτά περιβάλλοντα του Web 2.0 οι νεαροί χρήστες δημιουργούν το περιεχόμενο, το «μοιράζονται» στην ομάδα τους και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, έχουν τη δυνατότητα να επεμβαίνουν και στη «δουλειά» άλλων (Bruns & Humphreys 2007). Παράλληλα, αντιλαμβάνονται ευκολότερα τον δυναμικό χαρακτήρα της γραφής και το αμφίδρομο της επικοινωνίας πομπού-δέκτη και έχουν τη δυνατότητα να κατασκευάζουν και να πραγματεύονται το νόημα σε συνθήκες κοινωνικής αλληλεπίδρασης, διαμορφώνοντας με αυτόν τον τρόπο την κοινωνική τους ταυτότητα (Καΐρης κ.ά. 2009). Με αυτού του τύπου τις πρακτικές διευρύνεται το περιεχόμενο του παραδοσιακού σχολικού γραμματισμού και συνδέεται με κοινωνικούς πολυγραμματισμούς (όπως η δημιουργική και κριτική

σκέψη, η ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας (Κουτσογιάννης 2007α & Κουτσογιάννης 2007β).

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σενάριο αναπτύσσεται εντός του πεδίου της Θεωρίας της Εμπλαισωμένης ή Εγκαθιδρυμένης Μάθησης (Situated Learning Theory) (Lave & Wenger 1991) και οργανώνεται γύρω από την επίλυση αυθεντικού προβλήματος που έχει νόημα για τους ίδιους τους μαθητές/τριες (problem-based learning). Ζητούμενο είναι να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίσταται η πρώτη μέρα στο σχολείο στις αφηγήσεις διαφορετικών υποκειμένων σε ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας, να κατασκευάσουν τη δική τους αφήγηση και να την επικοινωνήσουν στη σχολική κοινότητα.

Ως αφηγηματικά κείμενα εκλαμβάνονται ειδήσεις, ρεπορτάζ (στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, σε δημοσιογραφικά ιστολόγια), διαφημίσεις (αφίσες, ραδιοφωνικά ή τηλεοπτικά σποτ, κ.ά.), κόμικς, γελοιογραφίες, διηγήματα, μυθιστορήματα (λογοτεχνία), συνεντεύξεις, αυτοβιογραφικές εξιστορήσεις σε ημερολόγια ή ιστολόγια, κινηματογραφικές ταινίες ή σήριαλ.

Καθώς πρόκειται για μαθητές/τριες της Α΄ τάξης οι οποίοι βιώνουν τις πρώτες μέρες προσαρμογής τους στο νέο περιβάλλον του γυμνασίου, το ζητούμενο που τίθεται ανταποκρίνεται στα βιώματά τους, το δε μαθησιακό υλικό που επιλέγεται έχει ως αφετηρία τις προσλαμβάνουσές τους. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να επεξεργαστούν ποικίλο ειδολογικά κειμενικό υλικό ακολουθώντας τις οδηγίες Φύλλου Εργασίας, προκειμένου να διευρύνουν την οπτική τους γύρω από ένα επίκαιρο θέμα που έχει νόημα για τους ίδιους, να αναπτύξουν αναγνωστικές δεξιότητες, να παραγάγουν λόγο προφορικό, γραπτό, υβριδικό, αξιοποιώντας ποικιλία σημειωτικών κωδίκων σε όσο το δυνατόν αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας, και να εξοικειωθούν με στρατηγικές αφήγησης.

Το πρόβλημα που κατευθύνει τον σχεδιασμό μας είναι η άσκηση των μαθητών/-τριών μας στην ανάπτυξη στρατηγικών ανάγνωσης, κατανόησης και

παραγωγής αφηγηματικού λόγου σε γλωσσικά και πολυτροπικά κείμενα και υπερκείμενα, καθώς και η εξοικείωσή τους με τους μηχανισμούς κατασκευής νοήματος κατά την επικοινωνιακή διαδικασία.

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Το σενάριο επιδιώκει μέσα από την ανάγνωση ποικίλων αφηγηματικών κειμένων οι μαθητές/τριες να έχουν την ευκαιρία να διευρύνουν την οπτική τους και να εκφέρουν προσωπικό λόγο γύρω από ένα ζήτημα που έχει νόημα γι' αυτούς, όπως η επιστροφή στα θρανία και η πρώτη μέρα στο σχολείο, και μάλιστα στο γυμνάσιο. Καθώς τα κείμενα ως πράξεις κοινωνικές αναδεικνύουν διαφορετικές αναπαραστάσεις του θέματος, οι νεαροί αναγνώστες συνειδητοποιούν ότι η νοηματοδότησή τους ως πράξη επικοινωνίας εντός συγκεκριμένου πλαισίου προϋποθέτει ανταλλαγή διαφορετικών γνώσεων και στάσεων και απαιτεί ενσυναίσθηση κατά τη διαπραγμάτευση του νοήματος. Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν την ευρύτατη διάδοση του αφηγηματικού τρόπου στην καθημερινή επικοινωνία⁴ και να ασκηθούν στη διάκριση του αφηγηματικού από τον μη αφηγηματικό τρόπο. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται τόσο η νοητική ανάπτυξη των παιδιών όσο και η διαδικασία κοινωνικοποίησής τους, σύμφωνα με τα δεδομένα της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας (Γεωργακοπούλου & Γούτσος 1999).

Τέλος, θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση συμβάλλει στη διαμόρφωση θετικού συγκινησιακού κλίματος στην κοινότητα μάθησης, καθώς επιτρέπει στους/στις μαθητές/-τριες να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα, να επεξεργαστούν αυθεντικά κείμενα και να παραγάγουν λόγο εμπλεκόμενοι ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς και να στοχαστούν πάνω στις στάσεις και πεποιθήσεις τους για το σχολείο και στις ποικίλες αναπαραστάσεις αυτού του θέματος. Η διαδικασία της αφήγησης της προσωπικής τους εμπειρίας από την πρώτη μέρα στο

⁴ Δημοσιογραφικές ειδήσεις, διηγήσεις περιστατικών, αναδιηγήσεις της υπόθεσης τηλεοπτικών σειρών ή ταινιών, κόμικς, ημερολόγια, αυτοβιογραφίες και βιογραφικά σημειώματα, ιστορικές αφηγήσεις, παραμύθια κλπ. (Νέζη & Σεφερλή 2005).

σχολείο μέσα στο περιβάλλον της ομάδας συντελεί θετικά στην πορεία κατανόησης του εαυτού τους. Οι δεσμοί που διαμορφώνονται μέσα στο μικρό κύκλο αφήγησης διευκολύνουν τα άτομα να αναγνωρίσουν σκέψεις και συναισθήματα που δεν θα είχαν κατορθώσει μόνα τους (Lambert 2010). Η αφήγηση συνιστά πράξη αναστοχασμού.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Το συγκεκριμένο σενάριο συνάδει με τις σύγχρονες τάσεις στη διδακτική της γλώσσας (παιδαγωγική του γραμματισμού/literacy education, θεωρία των κειμενικών ειδών / genre theory), σύμφωνα με τις οποίες η γλωσσική διδασκαλία προσανατολίζεται στην ανάδειξη της γλώσσας σε δυναμικό σημειωτικό σύστημα, η αποτελεσματική χρήση του οποίου συναρτάται προς τις περιστάσεις επικοινωνίας και το κειμενικό είδος που επιλέγεται (Χατζησαββίδης 2003· Macken-Horarik 2000· Johns 2002). Τα κείμενα δεν αντιμετωπίζονται απλώς ως συστήματα δομών, αλλά ως πράξεις επικοινωνίας, για την κατανόηση των οποίων λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως ο πομπός, ο δέκτης, οι κώδικες που αξιοποιούνται για τη συγκρότηση του μηνύματος, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοσή του, ο σκοπός στον οποίο αποβλέπει ο δημιουργός του, οι συμβάσεις του κειμενικού είδους. Η αντίληψη αυτή για τα κείμενα ανταποκρίνεται στον στόχο που θέτουν τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, ο οποίος είναι να μπορούν οι μαθητές/-τριες «να κατανοήσουν ότι κάθε επικοινωνιακό συμβάν διαμορφώνεται από ποικίλους επικοινωνιακούς παράγοντες (σκοπός, πομπός, δέκτης, κοινωνικό πλαίσιο, θεσμοθετημένες κοινωνικές πρακτικές, σχέσεις ισότητας, ανισότητας, αυθεντίας, αλληλεγγύης μεταξύ των συμμετεχόντων, παγιωμένες ή μη γλωσσικές και κειμενικές πρακτικές κτλ.), ώστε να είναι σε θέση να τους ανακαλύπτουν, να τους κατονομάζουν και να εξηγούν το ρόλο τους».⁵ Η επιδίωξη της αυθεντικότητας κατά τη μαθησιακή διαδικασία συνάδει με την αντίληψη ότι η γλωσσική εκπαίδευση δεν μπορεί να συντελείται αποπλαισιωμένα. Άλλωστε, σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών

⁵ [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#): 10.

για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, οι μαθητές/-τριες ως χρήστες της γλώσσας επιδιώκεται «να κατανοήσουν ότι τα κειμενικά είδη και η γλωσσική τους μορφή αποτελούν προϊόντα κοινωνικών παραγόντων και σχέσεων εξουσίας μεταξύ των επικοινωνούντων, δηλαδή ότι δεν είναι τυπολογικά σταθερές και αναλλοίωτες κατηγορίες, αλλά ότι μετασχηματίζονται ιστορικά αλλά και συγχρονικά ανάλογα με τις επικοινωνιακές ανάγκες της εκάστοτε κοινότητας αλλά και στη βάση οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών αλλαγών».⁶

Στη συγκεκριμένη διδακτική εφαρμογή επιδιώκονται περιστάσεις αυθεντικής επικοινωνίας και επιλέγονται κείμενα αφηγηματικού τύπου που αξιοποιούν πέραν του γλωσσικού και άλλους σημειωτικούς κώδικες και ανταποκρίνονται στην πολιτισμική εμπειρία των μαθητών/-τριών. Η ενίσχυση της κειμενικής (discourse/textual competence) και πραγματολογικής (pragmatic competence) ικανότητας των νεαρών χρηστών της γλώσσας συνιστά ζητούμενο της διδακτικής πρότασης που καταθέτουμε. Συνεπώς, το corpus των αφηγηματικών κειμένων που συγκροτείται με τη συνδρομή του εκπαιδευτικού και τη συνεργατική έρευνα των μαθητών/τριών διερευνάται τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους και τύπου όσο και ως προς τις περιστάσεις επικοινωνίας στις οποίες κάθε κείμενο ανταποκρίνεται. Οι νεαροί αναγνώστες και παραγωγοί νοήματος αναμένεται να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν:

- κειμενικές συμβάσεις όσον αφορά τα δομικά συστατικά της αφήγησης: χωροχρονικό πλαίσιο δράσης, πρόσωπα-χαρακτήρες, ανατροπή μιας αρχικής κατάστασης, δοκιμασίες για την αποκατάστασή της, εμπόδια και ανατροπές, κορύφωση της δράσης, τελική έκβαση, λύση, αποτίμηση της δράσης, τη χρονική και αφηγηματική τάξη στη διαδοχή των γεγονότων, την οπτική γωνία του αφηγητή, τον ρόλο του διαλόγου και της περιγραφής ή της εικόνας που υποκαθιστά την περιγραφή στην εικονογραφημένη αφήγηση, τον όρο σκηνή·
- παράγοντες που καθιστούν το κείμενο πράξη επικοινωνίας, όπως ο πομπός, ο δέκτης, οι κώδικες που αξιοποιούνται για τη συγκρότηση του μηνύματος, τα

⁶ Ο.π.: 9.

μέσα που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοσή του, ο σκοπός στον οποίο αποβλέπει ο δημιουργός του, οι σχέσεις που επιτρέπει και ενδεχομένως επιβάλλει μεταξύ του κατασκευαστή και του αναγνώστη του ή μεταξύ του αναγνώστη και άλλων φορέων, ο χώρος και ο χρόνος δημιουργίας και ανάγνωσης του κειμένου, η επικοινωνία του με άλλα κείμενα κλπ.

- γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που επιλέγονται στην επικοινωνιακή πράξη για τη νοηματοδότηση του κειμένου, όπως χρόνοι των ρημάτων, χρονικές προτάσεις, χρονικά επιρρήματα, είδη των προτάσεων ως προς τη δομή και σημασία τους, τρόποι σύνδεσης των προτάσεων μεταξύ τους, σημεία στίξης·
- λεξιλογικές επιλογές που αναδεικνύουν το ύφος του κειμένου και σηματοδοτούν την πρόθεση του δημιουργού όσον αφορά τη λειτουργία του κειμένου·
- παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου και τους τρόπους που αναπαρίστανται σε υβριδικά και πολυτροπικά κείμενα.

Γραμματισμοί

Τα τελευταία χρόνια, προσεγγίσεις με βάση τα κειμενικά είδη επηρέασαν σημαντικά τη διδασκαλία και τη μάθηση της γλώσσας διευρύνοντας τα όρια του γραμματισμού πέρα από το γλωσσικό μάθημα, αξιοποιώντας όλα τα γνωστικά αντικείμενα του ΑΠΣ (Ζάγκα 2009). Οι προσεγγίσεις αυτές βρήκαν εκτεταμένη εφαρμογή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Αυστραλία (Macken-Horarik 2000, Johns 2002) με στόχο τη βελτίωση των ικανοτήτων γραμματισμού των μαθητών που προέρχονταν από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα, αλλά και μη αγγλόφωνων μαθητών που φοιτούσαν σε «μειονεκτούντα» σχολεία, λόγω του ότι οι μαθητές αυτοί εξακολουθούσαν να παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα γραμματισμού ακόμη και μετά από δέκα χρόνια γλωσσικής αγωγής (Ζάγκα 2009). Με βάση τα παραπάνω θεωρήθηκε αναγκαία η επαφή και η εξοικείωση των μαθητών με κείμενα και είδη λόγου από ένα ευρύ φάσμα μέσων και πολιτισμικών πηγών, ώστε να μπορέσουν διδάσκοντες και διδασκόμενοι να αναπτύξουν κατανόηση των τρόπων με τους οποίους τα κείμενα τοποθετούνται και παράγονται ιστορικά και κοινωνικά και

συνιστούν «“σχεδιασμένα” τεχνουργήματα» (Kalantzis & Cope 2001, Ζάγκα 2009). Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται κατά τη διδακτική αξιοποίηση κειμένων η μετακίνηση του πεδίου παρατήρησης αποκλειστικά από τη γλωσσική πληροφορία στον συνδυασμό των πληροφοριών που φέρνει η γλώσσα και οι άλλοι «τρόποι» που συνυπάρχουν σε ένα κείμενο, όπως είναι οι τυπογραφικοί χαρακτήρες, το χρώμα, τα σχέδια, οι φωτογραφίες κλπ., καθώς κάθε κείμενο του κοινωνικού χώρου είναι πολυτροπικό, όπως τονίζεται από τους Kress & Van Leeuwen (1996), και, συνεπώς, η δράση της γλώσσας ενδέχεται να προσαυξάνεται, να συμπληρώνεται ή και να αναιρείται από τη δράση άλλων τρόπων κατασκευής της σημασίας (Ζάγκα 2009).

Ως προς τους γραμματισμούς το συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκει, σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, οι μαθητές/-τριες:

- *Να κατανοήσουν ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων είναι λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο, ώστε να είναι σε θέση να τον αναγνωρίζουν, να τον αξιολογούν και να τον χρησιμοποιούν.*
- *Να κατανοήσουν ότι η γλώσσα κατέχει μεν κεντρική θέση στην πρόσληψη της πραγματικότητας και στην επικοινωνία, αλλά ότι και άλλα σημειωτικά συστήματα όπως οι εικόνες, τα γραφήματα, τα σύμβολα, τα διαγράμματα κι άλλα οπτικά σύμβολα παίζουν κι αυτά σημαντικό ρόλο.⁷*

Ειδικά όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της ψηφιακής αφήγησης (digital storytelling)⁸ οι μαθητές/τριες αναμένεται να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα επτά συστατικά (The Seven Elements of Digital Storytelling)⁹:

⁷ Ο.π., 9.

⁸ Με τον όρο «ψηφιακή αφήγηση» εννοούμε τον σύγχρονο τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η πανάρχαια τέχνη της αφήγησης. Από τις προφορικές αφηγήσεις ιστοριών γύρω από τη φωτιά έχουμε προχωρήσει σε πολυμεσικές αφηγήσεις στην οθόνη του υπολογιστή (Matthews-DeNatale 2008).

⁹ Lambert 2003.

- Point of View (το θέμα και η οπτική που αναδεικνύεται)
- Dramatic Question (το δραματικό πρόβλημα)
- Emotional Content (το συναισθηματικό περιεχόμενο)
- The Gift of Your Voice (το χάρισμα της φωνής)
- The Power of the Soundtrack (η μουσική υπόκρουση και οι συνδηλώσεις που προκαλεί)
- Economy (η οικονομία)
- Pacing (ο ρυθμός)

Επιπλέον, το σενάριο στη συγκεκριμένη εκδοχή του προβλέπει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/-τριών στην αναζήτηση, συγκέντρωση και επεξεργασία αυθεντικού κειμενικού υλικού. Το προτεινόμενο σενάριο επιλέγει τη μέθοδο project με στόχοι οι νεαροί ερευνητές να ασκηθούν σε δεξιότητες νέου γραμματισμού (Κουτσογιάννης 2010), όπως: η αναζήτηση, ο εντοπισμός, η αξιολόγηση, η ανάγνωση και η οργάνωση του διαδικτυακού πληροφοριακού υλικού για την επιτέλεση συγκεκριμένου έργου.

Εξάλλου, η αξιοποίηση περιβαλλόντων του Web2.0 για την υλοποίηση του project στο γλωσσικό μάθημα προβλέπεται στα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Γυμνάσιο. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται όσον αφορά τη γλώσσα και γλωσσική επικοινωνία οι μαθητές/τριες:

- *Να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τα εργαλεία του ιστού δεύτερης γενιάς (web.2.0) ως μια πρακτική του ψηφιακού γραμματισμού, η οποία συνδυάζει τη λεκτική με την οπτική παράμετρο.*
- *Να κατανοήσουν πως τόσο η κατανόηση όσο και η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου μπορούν να υποστηριχτούν από εργαλεία web2.0 παρεμβαίνοντας υποβοηθητικά στην καλλιέργεια της ΝΕ.*

- Οι νέοι μαθητές και μαθήτριες που ανήκουν στη γενιά του διαδικτύου και έχουν εξοικειωθεί με αλληλεπιδραστικά μέσα, να μεταφέρουν τις δεξιότητες αυτές στη μάθηση.
- Να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέγουν το εργαλείο web2.0 που αυτοί επιθυμούν για να επικοινωνήσουν κι έτσι η γλωσσική διδασκαλία να αποτελέσει μια επικοινωνιακή πράξη. (Οι ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες (wikis), οι ιστοσελίδες/τα ιστολόγια (weblogs/blogs), τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social networking), οι ψηφιακές πλατφόρμες που φιλοξενούν λογισμικά και δραστηριότητες αποτελούν μια ψηφιακή εφαρμογή χρήσης και διδασκαλίας της γλώσσας).¹⁰

Ολοκληρώνοντας, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι με αυτού του τύπου τις πρακτικές διευρύνεται το περιεχόμενο του παραδοσιακού σχολικού γραμματισμού, ενώ παράλληλα, μέσα από αναστοχαστικές διεργασίες ερμηνείας των επιλογών των μαθητών/τριών, που προβλέπονται, ενισχύεται ο κριτικός γραμματισμός.¹¹ Οι μαθητές/τριες διατυπώνουν τις ερμηνείες τους και επιχειρούν την αυτο-ερμηνεύσή τους μέσα σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την πολυφωνία και τον αναστοχασμό (Πασχαλίδης 1999).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Το σενάριο καθώς αναπτύσσεται με τη μέθοδο project, αναγνωρίζει μεγαλύτερο βαθμό αυτενέργειας και πρωτοβουλίας στους νεαρούς μαθητές/τριες. Καθώς τέτοιου είδους πρακτικές είναι συχνά πρωτόγνωρες για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, θα διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία το να γίνει κατανοητό εξ αρχής ότι το project αναπτύσσεται σε διακριτές φάσεις, στις οποίες οι μαθητές/τριες εμπλέκονται αναλαμβάνοντας διαφορετικούς ρόλους κάθε φορά, και ανάμεσα στις οποίες

¹⁰ [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#): 9.

¹¹ Πρόκειται για θεωρία που αναγνωρίζει ότι κάθε πολιτισμικό προϊόν είναι κοινωνικό προϊόν και μαθησιακά προσεγγίζεται ως «ένα πολυεπίπεδο αποτέλεσμα κοινωνικών, ιδεολογικών και τεχνολογικών διεργασιών» (ό.π.: 6).

συντελούνται ανατροφοδοτικές διαδικασίες. Σε κάθε φάση θα προσδιορίζονται με σαφήνεια τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι μαθητές/τριες θα εργάζονται άλλοτε ατομικά και άλλοτε συνεργατικά και θα αξιολογούνται τόσο για την ατομική συμβολή τους όσο και για το συλλογικό προϊόν της εργασίας τους. Η διαδικασία της αξιολόγησης θα έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα και θα επιτρέπει παρεμβατικές διορθώσεις. Παράλληλα, και οι εμπλεκόμενοι/-ες μαθητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης. Αξιολογούν τη συμμετοχή τους στην ομάδα εργασίας ατομικά και το προϊόν της δουλειάς τους σε επίπεδο ομάδας (αυτοαξιολόγηση), αξιολογούν επίσης το προϊόν της εργασίας των άλλων ομάδων (ετεροαξιολόγηση). Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι δυνατόν να έχουν συν-αποφασιστεί στην κοινότητα μάθησης στην αρχή κάθε φάσης. Η εφαρμογή ολοκληρώνεται με αναστοχαστικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προβληματιστούν πάνω στις επιλογές τους και τις στρατηγικές τους στην ανάγνωση - κατανόηση και παραγωγή κειμένων (μεταγνωστικές δεξιότητες).

Ο σχεδιασμός του project προβλέπει τις ακόλουθες φάσεις:

Α΄ φάση: Οι μαθητές ως αναγνώστες¹²

Β΄ φάση: Οι μαθητές ως ερευνητές και αναγνώστες

Γ΄ φάση: Οι μαθητές ως αφηγητές.¹³

Αναλυτικά:

Α΄ ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ (8-10 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)

Εξοικείωση με το θέμα (2 διδακτικές ώρες)

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό που προτείνουμε, προβλέπεται ένα συνεχές δίωρο για να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με το θέμα. Σε αυτήν τη φάση ο εκπαιδευτικός για να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον τους και για να τους κινητοποιήσει στην ανάληψη

¹² Αυτή η φάση θα μπορούσε να συνδυαστεί και με την *Πριν από την ανάγνωση* φάση που προβλέπεται στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για το Γυμνάσιο.

¹³ Η φάση αυτή θα μπορούσε να συνδυαστεί με τη φάση *Μετά την Ανάγνωση* που προβλέπουν τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο.

δράσης μπορεί να αξιοποιήσει αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες που τους είναι οικείες. Ανάλογα με τις τεχνολογικές υποδομές που είναι διαθέσιμες, μπορεί να γίνει προβολή αποσπασμάτων από το Youtube ή από dvd. Ενδεικτικά αναφέρουμε ως κατάλληλο μαθησιακό υλικό: α) απόσπασμα από την ταινία κινουμένων σχεδίων *Ψάχνοντας τον Νέμο* στη διεύθυνση <http://www.youtube.com/watch?v=kNNDu2c1u2s>, β) απόσπασμα από την ταινία *Ο κύκλος των χαμένων ποιητών* (α΄ μέρος). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει είτε να προβάλλει και τα δυο αποσπάσματα¹⁴ είτε ένα από τα δυο, ανάλογα με το μαθητικό δυναμικό της τάξης του. Επιδίωξη του εκπαιδευτικού σε αυτήν τη φάση είναι να ενεργοποιήσει τις ανταποκρίσεις των νεαρών θεατών και να τους παρωθήσει να μιλήσουν για ένα θέμα που έχει νόημα γι' αυτούς. Τους παρωθεί, αξιοποιώντας τη στρατηγική του καταγισμού ιδεών, να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα των ηρώων μέσα από τα γλωσσικά (λόγια των ηρώων), παραγλωσσικά (χρωματισμός φωνής, παύσεις, επαναλήψεις) και εξωγλωσσικά (γλώσσα του σώματος) στοιχεία του κινηματογραφικού κειμένου. Σε περίπτωση που έχει στη διάθεσή του διαδραστικό πίνακα μπορεί, αξιοποιώντας το περιβάλλον του Wordle (<http://www.wordle.net/>), να αποδώσει με τη μορφή νέφους τις λέξεις που έχουν καταγραφεί.¹⁵ Αυτό το περιβάλλον οπτικοποιεί τον βαθμό συχνότητας εμφάνισης μιας λέξης-φράσης. Οι μαθητές/τριες συνειδητοποιούν με τρόπο οπτικό τους βασικούς άξονες που διατρέχουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των κινηματογραφικών ηρώων. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εκτυπώσει ή να αποθηκεύσει αυτό το υλικό. Σε αυτήν τη φάση μπορεί να αξιοποιήσει και ένα παιχνίδι ρόλων. Ο εκπαιδευτικός δανείζεται από το θεατρικό παιχνίδι μια τεχνική γνωστή ως «ρόλος στον τοίχο».¹⁶ Σε προδιδακτική

¹⁴ Οι προτεινόμενες ταινίες με διαφορετικό τρόπο αναπαριστούν την πρώτη μέρα στο σχολείο.

¹⁵ Η καταγραφή μπορεί να γίνεται από τους ίδιους τους μαθητές/τριες στον πίνακα, είτε πρόκειται για απλό πίνακα είτε για διαδραστικό, παραδίδοντας ο ένας στον άλλο ως σκυτάλη την κιμωλία ή τον μαρκαδόρο ή την πένα. Με αυτόν τον τρόπο ενεργοποιούνται κιναισθητικά οι μαθητές/τριες και διασφαλίζεται το ενδιαφέρον και η συμμετοχή τους. Ο εκπαιδευτικός σε αυτήν την περίπτωση δεν σχολιάζει ορθογραφικά τα κείμενα των παιδιών. Επίσης με παιδαγωγικό τακτ παρεμβαίνει όπου διαγιγνώσκει αμηχανία ή συστολή εκ μέρους τους.

¹⁶ Αυδή & Χατζηγεωργίου 2007.

φάση έχει σχεδιάσει το περίγραμμα μιας παιδικής φιγούρας κανονικού μεγέθους σε ένα λευκό χαρτί, το οποίο αναρτά στον τοίχο της σχολικής αίθουσας. Καλεί τους μαθητές/τριές του να γεμίσουν το εσωτερικό του περιγράμματος με ρηματικές φράσεις σε πρώτο πρόσωπο που δείχνουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ανώνυμου αυτού μαθητή την πρώτη μέρα στο σχολείο. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/-τριες εκφράζονται χωρίς να νιώθουν ότι εκτίθενται προσωπικά (αρχή της αναλογίας).

Στο τέλος αυτής της διαδικασίας ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριές του να μοιραστούν στην ολομέλεια τα συναισθήματα και τις προσδοκίες με τις οποίες έρχονται στο μάθημα. Οι μαθητές/-τριες καταθέτουν με συντομία τα συναισθήματα και τις προσδοκίες τους και ο εκπαιδευτικός στη συνέχεια θέτει το ζήτημα που θα διερευνήσουν: «Πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο σε ποικίλα αφηγηματικά κείμενα;». Γίνεται συζήτηση σχετικά με τον σκοπό αυτής της μικρής έρευνας και το τελικό προϊόν της εργασίας τους.¹⁷ Αποστολή τους είναι μέσα από τη διερεύνηση και καταγραφή των ποικίλων αναπαραστάσεων της πρώτης μέρας στο σχολείο από τη μια να διευκολύνουν τους ομηλικούς συμμαθητές και συμμαθήτριές τους να διευρύνουν την οπτική τους και να προσαρμοσθούν και από την άλλη να ευαισθητοποιήσουν τους ενηλικούς της σχολικής κοινότητας (γονείς και εκπαιδευτικούς) γύρω από αυτό το θέμα.

Μέσα από καταιγισμό ιδεών επιχειρείται ο προσδιορισμός των κειμενικών ειδών¹⁸ τα οποία θα επεξεργαστούν οι μαθητές/-τριες. Ο εκπαιδευτικός καταγράφει τις προτάσεις των παιδιών. Επεμβαίνει τροφοδοτώντας με μαθησιακό υλικό τη

¹⁷ Το τελικό προϊόν της εργασίας καλό είναι να συναποφασίζεται από την ολομέλεια και να μην επιβάλλεται από τον εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται περισσότερο, καθώς συνειδητοποιούν τον βαρύνοντα ρόλο τους στο project. Το τελικό προϊόν μπορεί να είναι ένα αφιέρωμα στην έντυπη ή ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου, μια εκδήλωση στον χώρο του σχολείου με προσκεκλημένους όλη τη σχολική κοινότητα (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς), κάτι άλλο.

¹⁸ Με τον όρο «κειμενικά είδη» στην παρούσα εργασία αναφερόμαστε στους κειμενικούς τύπους και όχι στους ρητορικούς τρόπους.

διαδικασία, καθώς τα γνωστικά σχήματα των παιδιών σχετικά με τα κειμενικά είδη συχνά δεν επαρκούν για την προσπέλαση του ζητούμενου. Μπορεί να αξιοποιηθεί:

- το εικονιστικό υλικό:

(πηγή: <http://www.okosmosgyromas.gr/node/95>)

(πηγή: <http://blogs.sch.gr/tgiakoum/archives/8909>)

- ή από το σχολικό βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄ Γυμνασίου, [ενότητα 1Γ](#) (σ. 21):

Πειραματισμοί, φυλλάδιο του Πειραματικού Λυκείου Αγίων Αναργύρων, 2001

- ή το βίντεο http://www.youtube.com/watch?v=WdPS-Z5aU_U (Ένα τηλεοπτικό κοινωνικό μήνυμα της Νεολαίας Υπέρ των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων. <http://www.youthforhumanrights.org>)
- ή το φωτογραφικό ιστορικό ρεπορτάζ περιοδικού τύπου <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=5838819>
- ή το επίκαιρο για την τρέχουσα σχολική χρονιά δημοσιογραφικό άρθρο ηλεκτρονικού τύπου <http://www.skai.gr/news/greece/article/179831/anoigoun-ta-sholeia-agonas-dromou-gia-ta-vivlia/>
- ή τηλεοπτικό ρεπορτάζ για την έναρξη των σχολείων την τρέχουσα σχολική χρονιά <http://www.youtube.com/watch?v=9h6K7G5MDbM>
- ή απόσπασμα από τηλεοπτικό σήριαλ <http://www.youtube.com/watch?v=eHXkdjUrCOE&feature=related>

- ή το διαφημιστικό

http://www.youtube.com/watch?v=s_SQNoFem94&feature=related

Στη φάση αυτή ζητούμενο είναι οι μαθητές/-τριες ως αναγνώστες να διευρύνουν την αναγνωστική εμπειρία τους όσον αφορά τις ποικίλες κειμενικές εκδοχές του αφηγηματικού τρόπου στην επικοινωνιακή πράξη.¹⁹ Η γνωστική σύγκρουση που πιθανότατα προκαλείται σε κάποιους των οποίων τα γνωστικά σχήματα σχετικά με τον αφηγηματικό τρόπο περιορίζονται στη λογοτεχνική γραφή ενδέχεται να τους κινητοποιήσει έτσι ώστε να εμπλακούν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

Αναγνωριστικός γραμματισμός (6-8 διδακτικές ώρες)²⁰

Η μαθησιακή διαδικασία σε αυτήν τη φάση κινείται εντός του πεδίου του αναγνωριστικού γραμματισμού. Οι μαθητές/τριες ασκούνται στην αναγνώριση των βασικών παραγόντων της επικοινωνιακής πράξης (πομπός, δέκτης, κώδικας, σκοπός, μέσο επικοινωνίας), των συμβάσεων του αφηγηματικού τρόπου (γραμματική της αφήγησης: ενδείξεις χρόνου και χώρου, αφηγητής και οπτική γωνία, πρόσωπα κύρια και δευτερεύοντα, σχέσεις προσώπων και ρόλοι, πλοκή - εξέλιξη) και στον τρόπο που συνεργάζονται για τη νοηματοδότηση του κειμένου. Ο εκπαιδευτικός με σαφήνεια εξηγεί στους μαθητές/τριες ότι το μαθησιακό αποτέλεσμα στο οποίο προσβλέπει σε αυτήν τη φάση είναι να καταστούν ικανοί να αναγνωρίζουν:

- ότι η αφήγηση χωράει όχι μόνο στη λογοτεχνία, αλλά και στην είδηση και στο κόμικς και στη διαφήμιση κλπ. (ποικιλία ειδών)
- ότι τα χαρακτηριστικά των (αφηγηματικών) κειμενικών ειδών διαμορφώνονται μέσα σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο
- ότι το νόημα δεν προκύπτει μόνο από τη γλώσσα, αλλά και από άλλους τρόπους/πόρους επικοινωνίας

¹⁹ Σε αυτήν τη φάση ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί στοιχεία από το προτεινόμενο υλικό και όχι το σύνολό του, ανάλογα με τα γνωστικά σχήματα και τις ανταποκρίσεις των μαθητών/τριών του.

²⁰ Οι έξι ή οκτώ διδακτικές ώρες καλό είναι να οργανωθούν σε τρία ή τέσσερα συνεχόμενα διδακτικά δίωρα.

- ότι τα γλωσσικά στοιχεία στα αφηγηματικά κείμενα οργανώνονται με συγκεκριμένους τρόπους (μικροδομή και μακροδομή: επιλογή λέξεων στον παραδειγματικό άξονα, παράταξη και σύνδεση λέξεων-φράσεων στο συνταγματικό, οργάνωση των παραγράφων και εξέλιξη της ιστορίας)·
- ότι το ρήμα (και τα παρεπόμενά του) είναι καθοριστικό στοιχείο στην αφήγηση·
- ότι στη γραμματική της αφήγησης εμπεριέχονται ενδείξεις χρόνου και χώρου, αφηγητής και οπτική γωνία, πρόσωπα κύρια και δευτερεύοντα, σχέσεις προσώπων και ρόλοι, πλοκή-εξέλιξη·
- ότι η γραμματική αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με το μέσο και τους τρόπους επικοινωνίας (κόμικς, digital storytelling κλπ.), αλλά ως ιδιαίτερη γραμματική διαπερνά και όλα τα αφηγηματικά είδη.

Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί ποικιλία μαθησιακών πόρων: σχολικά εγχειρίδια Νεοελληνικής Γλώσσας και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας,²¹ έντυπα αποσπάσματα από λογοτεχνικά κείμενα που αξιοποιούν την τεχνική των κόμικς,²² προσωπικά ιστολόγια (blogs) και ιστοσελίδες,²³ βίντεο από το Youtube.²⁴

²¹ Από το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ τάξης είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί α) το κείμενο 1 με τίτλο [\[Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο\]](#), από τα εισαγωγικά κείμενα της Ενότητας 1, β) το κείμενο 7 της ίδιας ενότητας με τίτλο [\[Ντριν, ντριν, χτύπησε κουδούνι..\]](#). Από το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α΄ τάξης το απόσπασμα με τίτλο [«Η Νέα Παιδαγωγική»](#) του Ν. Καζαντζάκη, από το σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ τάξης το απόσπασμα με τίτλο [«Και πάλι στο σχολείο»](#) της Ζωρζ Σαρή.

²² Προτείνουμε το μυθιστόρημα σε κόμικς του Τζεφ Κίνι, *Το ημερολόγιο ενός σπασίτλα*, εκδόσεις Ψυχογιός, 2009, σελίδες 9-15. Η επιλογή αυτού του κειμένου γίνεται με κριτήριο όχι μόνο τη θεματική του αλλά κυρίως γιατί πρόκειται για ένα δημοφιλές ανάγνωσμα των μαθητών/τριών αυτής της ηλικίας και ταυτόχρονα συνιστά κείμενο πολυτροπικό.

²³ Προτείνουμε το εικονιστικό υλικό που αξιοποιείται στις παρακάτω διευθύνσεις: <http://blogs.sch.gr/tgiakoum/archives/8909>, <http://www.okosmosgyromas.gr/node/95>, τα δημοσιογραφικά ρεπορτάζ στις ηλεκτρονικές εκδόσεις εφημερίδων όπως <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=5838819>

ή <http://www.skai.gr/news/greece/article/179831/anoigoun-ta-sholeia-agonas-dromou-gia-ta-vivlia/>

²⁴ Το Youtube αξιοποιείται για την ανεύρεση μηνυμάτων κοινωνικού (http://www.youtube.com/watch?v=WdPS-Z5aU_U) ή διαφημιστικού χαρακτήρα (http://www.youtube.com/watch?v=s_SQNoFem94&feature=related) ή τηλεοπτικών ρεπορτάζ (<http://www.youtube.com/watch?v=9h6K7G5MDbM>) ή σήριαλ (<http://www.youtube.com/watch?v=eHXkdjUrCOE&feature=related>).

Επιλέγει ανάλογα με: α) το μαθητικό δυναμικό και την εμπειρία του σε συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές, β) τις διαθέσιμες τεχνολογικές υποδομές²⁵ είτε τη διδακτική πρακτική της πυραμίδας (δύαδα-τετράδα-ολομέλεια) είτε την εργασία σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων.²⁶ Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται το μαθησιακό υλικό με βάση Φύλλο Εργασίας σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Το Φύλλο Εργασίας είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές/-τριες οι οποίοι καλούνται να επιλύσουν ένα πρόβλημα ακολουθώντας συγκεκριμένα βήματα να οδηγούνται σε αποτέλεσμα. Κάθε ομάδα οφείλει να παραδώσει ένα συγκεκριμένο προϊόν. Επίσης, γίνονται σαφή από την αρχή και τα κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς: η ολοκλήρωση της εργασίας εντός του ορισμένου χρόνου, η πληρότητα του περιεχομένου της εργασίας με την καταγραφή και των διαφορετικών φωνών στην ομάδα, η οργάνωση της παρουσίασης με έμφαση στα βασικά σημεία της επικοινωνιακής διαδικασίας και του αφηγηματικού τρόπου, η εκφορά του λόγου στην προφορική επικοινωνία, συνιστούν κριτήρια που ενδεικτικά προτείνουμε. Θεωρούμε ότι σταδιακά οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με διαδικασίες αξιολόγησης και αναπτύσσουν μεταγνωστικές δεξιότητες. Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση στην ολομέλεια των ευρημάτων κάθε ομάδας εργασίας. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την κοινότητα και συνθέτει τα επιμέρους δεδομένα του αφηγηματικού τρόπου σε ενιαίο όλον, επισημαίνοντας τόσο τις ομοιότητες όσο και τις διαφορές που αναγνωρίζονται στα κείμενα ανάλογα με τον κώδικα, το μέσο, τον σκοπό της επικοινωνίας σε συνάρτηση με τον πομπό και τον αποδέκτη της αφήγησης.

²⁵ Η ύπαρξη συστήματος διαδραστικού πίνακα ή απλά η ύπαρξη βιντεοπροβολέα και σύνδεσης με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας κρίνεται επαρκής εξοπλισμός στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να διασφαλίσει και τη δυνατότητα αξιοποίησης του σχολικού εργαστηρίου της Πληροφορικής, έτσι ώστε οι μαθητές είτε ως δυνάδες αρχικά και στη συνέχεια σε τετράδες είτε σε ομαδοσυνεργατικά σχήματα των τριών ή τεσσάρων ατόμων να εργάζονται σε σταθμούς εργασίας συνδεδεμένους με το διαδίκτυο.

²⁶ Σε αυτήν την περίπτωση βασική οδηγία που κατευθύνει την εργασία των ομάδων είναι ότι όλες οι φωνές ακούγονται και καταγράφονται. Καμιά γνώμη δεν περισσεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζει την οπτική μας γύρω από ένα θέμα. Μέσα στο πλαίσιο της ομάδας μπορούν να αναληφθούν και συγκεκριμένοι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του διαμεσολαβητή, του εκπροσώπου της ομάδας.

Το προτεινόμενο Φύλλο Εργασίας²⁷ έχει την ακόλουθη μορφή:

Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο

Εισαγωγή

Τα σχολεία άνοιξαν και οι πρώτες μέρες στο γυμνάσιο μας προκαλούν ποικίλα συναισθήματα και σκέψεις!!!

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να διερευνήσουμε μέσα από ποικίλες αφηγήσεις πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο, έτσι ώστε να διευρύνουμε την οπτική μας για ένα θέμα που μας αφορά άμεσα.

Διαδικασία

Για να τα καταφέρουμε καλό είναι να ακολουθήσουμε κάποια βήματα.

*Το πρώτο πράγμα που πρέπει να προσέξουμε σε κάθε κείμενο είναι Ποιος μιλάει. Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο **Πομπός**, αυτός που στέλνει το μήνυμα;*

*Στη συνέχεια κάνουμε υποθέσεις για τον **Αποδέκτη** του μηνύματος. Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται, σε ποιον στέλνει το μήνυμα;*

*Στη συνέχεια προσέχουμε το ίδιο το **Μήνυμα**. Δηλαδή προσέχουμε τι μας λέει το κείμενο. Για να κατανοήσουμε το περιεχόμενό του:*

1. Παρατηρούμε τον κώδικα που επιλέγει ο πομπός: γραπτός γλωσσικός κώδικας, εικονιστικό υλικό σε μορφή σκίτσων, γελοιογραφίας, εικόνας, κινούμενης εικόνας, μουσική υπόκρουση (αν υπάρχει).

2. Εντοπίζουμε τις πληροφορίες που μας δίνει για τον αφηγητή, τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα της ιστορίας, την αρχική κατάσταση, το πρόβλημα που ανατρέπει την αρχική κατάσταση και δημιουργεί την πλοκή, τη λύση που επιχειρείται να δοθεί, το αποτέλεσμα που προκαλεί. Προσπαθούμε με Ρήματα να αποδώσουμε τη δράση των προσώπων. Αναγνωρίζουμε σε όλες τις αφηγήσεις αυτά τα στοιχεία;

3. Προσέχουμε τους διαλόγους ανάμεσα στα πρόσωπα και τα σημεία στίξης που συνοδεύουν τον λόγο τους και καταγράφουμε τις πληροφορίες που περιέχουν και τα συναισθήματα που δηλώνουν ή υποδηλώνουν.

²⁷ Το προτεινόμενο Φύλλο Εργασίας επιδιώκει να οργανώσει σε ενιαίο όλον πολλά ζητούμενα. Ο εκπαιδευτικός που θα εφαρμόσει τη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση μπορεί να αναπτύξει αυτά τα ζητούμενα σε διαφορετικά Φύλλα Εργασίας, που θα επεξεργάζονται οι νεαροί αναγνώστες σε κάθε δίωρο.

4. Παρατηρούμε με προσοχή τα χρώματα, τις εκφράσεις των προσώπων, τα μεγέθη, τη γραμματοσειρά, τον τόνο της φωνής, την κίνηση του σώματος, τη μουσική υπόκρουση και προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με τις πληροφορίες ή τα συναισθήματα που αναγνωρίσαμε ή όχι, πρωτύτερα. Μήπως συμπληρώνουν ή μήπως τροποποιούν το νόημα που έχουμε δώσει;

5. Προσέχουμε το λεξιλόγιο (καθημερινό λεξιλόγιο, ξένες λέξεις, ειδικό λεξιλόγιο) των κειμένων, τα είδη των προτάσεων²⁸ (απλές, ελλειπτικές, σύνθετες, επαυξημένες, αποφαντικές, προστακτικές, επιφωνηματικές, ερωτηματικές) και τον τρόπο που συνδέονται μεταξύ τους²⁹ (παρατακτικά, υποτακτικά, ασύνδετα) και προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με την ταυτότητα του πομπού, του αφηγητή, του ήρωα και τον πιθανό αποδέκτη του μηνύματος κάθε φορά.

6. Αξιοποιούμε όλα αυτά τα δεδομένα σε συνδυασμό με τον τίτλο, αν υπάρχει, για να αναγνωρίσουμε το θέμα του κειμένου και την οπτική που αναδεικνύεται. Προσπαθούμε να αποδώσουμε το περιεχόμενο του κειμένου με έναν ΤΙΤΛΟ.

Τέλος κάνουμε υποθέσεις για τον σκοπό του μηνύματος. Δηλαδή σκεφτόμαστε αν το μήνυμά μας δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι. Συζητούμε στην ομάδα μας σε ποιες περιπτώσεις το εικονιστικό και ηχητικό υλικό ενισχύει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου ή διεγείρει συναισθηματικά τον αποδέκτη του μηνύματος.

Αποτέλεσμα

Μετά από τόσoοση δουλειά είστε έτοιμοι να παρουσιάσετε τη δουλειά σας. Για να τα καταφέρετε φτιάξτε ένα σύντομο κείμενο με τη μορφή σημειώσεων αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης. Δηλαδή κρατάτε τα βασικά σημεία της δουλειάς σας με τη μορφή πλαγιότιτλων που θα συμβουλευέται ο εκπρόσωπος της ομάδας σας στην προφορική παρουσίαση των ευρημάτων σας.

Αξιολόγηση

Η δουλειά κάθε ομάδας θα αξιολογηθεί θετικά από όλους μας εφόσον:

1. ολοκληρωθεί στο συγκεκριμένο χρόνο που έχουμε ορίσει

²⁸ Αν δεν θυμόμαστε τα είδη των προτάσεων, συμβουλευόμαστε το σχολικό εγχειρίδιο της Γλώσσας, [Ενότητα 1 Γ: Είδη Προτάσεων](#).

²⁹ Αν δεν θυμόμαστε τους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων, συμβουλευόμαστε το σχολικό εγχειρίδιο της Γλώσσας, [Ενότητα 8B: Παρατακτική σύνδεση – Ασύνδετο σχήμα](#), [Ενότητα 10B: Υποτακτική σύνδεση των προτάσεων](#).

2.έχει περιλάβει τις απόψεις όλων κατά την επεξεργασία του κειμένου και έχει ακολουθήσει τα προτεινόμενα βήματα έτσι ώστε να είναι πλήρης

3.έχει οργανώσει τα βασικά σημεία της προφορικής παρουσίασης με τη μορφή πλαγιότιτλων, χωρίς να παραλείπει κανέναν από τους παράγοντες της επικοινωνίας και τους τρόπους αφήγησης

4.ο εκπρόσωπος της ομάδας με καθαρή και δυνατή φωνή και σοβαρότητα παρουσιάσει τη δουλειά της ομάδας του στην ολομέλεια.

Β' ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ (6 -8 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)³⁰

1^ο διδακτικό δίωρο: Διαμόρφωση ομάδων – εξοικείωση με περιβάλλον wiki

Σε αυτήν τη φάση διαμορφώνονται οι ομάδες με κριτήριο τις ατομικές επιλογές των μαθητών/τριών όσον αφορά το είδος του αφηγηματικού κειμένου (έντυπη ή ηλεκτρονική ειδησεογραφία, έντυπες ή ηλεκτρονικές διαφημίσεις, κινηματογραφικό υλικό, λογοτεχνικά κείμενα, προσωπικές αφηγήσεις σε ιστολόγια) που θέλουν να διερευνήσουν. Σε κάθε ομάδα συμμετέχουν τρία με τέσσερα άτομα. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του συντονιστή των ομάδων. Παράλληλα, εξηγεί με σαφήνεια τον χρόνο και τα στάδια της υλοποίησης του project καθώς και τα μαθησιακά αποτελέσματα στα οποία αναμένεται να φθάσουν. Προμηθεύει τους μαθητές του με έντυπες οδηγίες σχετικές με τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν για τη συγκέντρωση και επεξεργασία του υλικού τους. Δίνονται διευκρινίσεις σε σημεία που οι μαθητές/τριες δυσκολεύονται να κατανοήσουν.

Πιθανότατα να χρειαστεί μία διδακτική ώρα. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο να αξιοποιηθεί για τη διαμόρφωση των ομάδων και την αναλυτική παρουσίαση των σταδίων του project. Δεν πρόκειται για χάσιμο χρόνου αλλά για χρόνο που κερδίζεται κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του project. Οι μαθητές/τριες χρειάζονται χρόνο για τη μετάβαση από την απόλυτα καθοδηγούμενη μάθηση σε διαδικασίες χειραφέτησης και υπεύθυνης συμμετοχής. Πρέπει να πεισθούν ότι αυτός ο τρόπος δουλειάς δεν

³⁰ Ο χρόνος που προτείνεται δεν είναι δεσμευτικός. Συστέλλεται ή διαστέλλεται ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας.

εφαρμόζεται ευκαιριακά «για να περάσουν την ώρα τους» αλλά επιλέγεται γιατί αποβλέπει σε συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα.

Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους νεαρούς ερευνητές την ανάγκη άρσης των χωροχρονικών περιορισμών που θέτει το ωρολόγιο πρόγραμμα και τη δική του διαθεσιμότητα να επικοινωνεί μαζί τους εκτός σχολείου. Τους παρουσιάζει τις δυνατότητες που τους προσφέρει ένα περιβάλλον δικτύωσης όπως το wiki και στη διάρκεια αυτού του διδακτικού δίωρου τους προμηθεύει με usernames και passwords για τη δικτυακή κοινότητα στην οποία θα συμμετέχουν. Προτείνουμε την εφαρμογή wiki και πιο συγκεκριμένα την πλατφόρμα PBworks.com, καθώς προβλέπει την προσθήκη χρηστών χωρίς να είναι απαραίτητη προϋπόθεση η ύπαρξη mail, ενώ παράλληλα διευκολύνει τη δημιουργία ενός προστατευμένου περιβάλλοντος, όπου κανείς, πλην των εγγεγραμμένων μελών, δεν έχει δυνατότητα πρόσβασης. Τα όρια της κοινότητας μάθησης επεκτείνονται πέρα από χωροχρονικούς περιορισμούς. Τα μέλη της κοινότητας επικοινωνούν με ασύγχρονο τρόπο, μοιράζονται και συνδιαμορφώνουν το υλικό τους, σχολιάζουν τη δουλειά τους και τη δουλειά των συμμαθητών τους. Ο εκπαιδευτικός μέσα από το ιστορικό της σελίδας, την ποιότητα και ποσότητα των σχολίων, μπορεί να ανιχνεύει την ατομική συμβολή καθενός στη συλλογική προσπάθεια. Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να διαμορφώσουν τη σελίδα της ομάδας τους με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτυπώνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Η διαμόρφωση της σελίδας μπορεί να γίνει στη διάρκεια αυτού του δίωρου, εφόσον είναι διαθέσιμο το εργαστήριο της Πληροφορικής.

2^ο και 3^ο διδακτικό δίωρο³¹: Συγκέντρωση και επεξεργασία υλικού

Σε αυτήν τη φάση τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα μπορούν να διατυπωθούν ως εξής:

³¹ Καθώς η συγκέντρωση και η επεξεργασία του υλικού είναι δυνατόν να μην ολοκληρωθεί στο πρώτο δίωρο, αξιοποιείται το wiki: οι μικροί ερευνητές συνεχίζουν τη δουλειά τους και στο σπίτι, χωρίς να κρίνεται αναγκαία η συνεύρεσή τους στον ίδιο χώρο. Στο επόμενο δίωρο έχουν την ευκαιρία από κοινού στον χώρο του εργαστηρίου της Πληροφορικής να ολοκληρώσουν τη δουλειά τους.

- οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση να αναζητούν διαδικτυακά³² το υλικό τους με κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και τελεστές και να διαβάζουν τα αποτελέσματα της αναζήτησής τους·
- να είναι σε θέση να αξιολογούν την αξιοπιστία ενός δικτυακού τόπου και ανάλογα να τεκμηριώνουν τις επιλογές τους όσον αφορά στις δικτυακές πηγές από όπου αντλούν το υλικό για την έρευνά τους·
- να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τον αφηγηματικό τρόπο στο κειμενικό υλικό που έχουν συγκεντρώσει και ανάλογα να κάνουν τις επιλογές τους αποκλείοντας τα μη αφηγηματικά κείμενα·
- να είναι σε θέση να περιγράφουν τους παράγοντες που καθιστούν το κείμενο πράξη επικοινωνίας σε κάθε περίπτωση·
- να είναι σε θέση να διατυπώνουν υποθέσεις σχετικά με την προθετικότητα κάθε κειμένου συσχετίζοντας ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα και σημειωτικούς κώδικες·
- να είναι σε θέση να συγκρίνουν την αποτελεσματικότητα διαφορετικών κωδίκων και μέσων επικοινωνίας·
- να είναι σε θέση να διατυπώνουν την εκδοχή τους για το νόημα του κειμένου αξιολογώντας τα δεδομένα που έχουν στη διάθεσή τους.

Το Φύλλο Εργασίας που κατευθύνει τους νεαρούς ερευνητές με βάση αυτούς τους άξονες θυμίζει περισσότερο οδηγίες προς ναυτιλλόμενους.³³

Οδηγίες προς ναυτιλλόμενους

Πώς αναζητούμε μια πληροφορία;

Για την αναζήτηση μιας πληροφορίας στο διαδίκτυο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε λέξεις κλειδιά, όπως στην περίπτωση μας: Επιστροφή στα Θρανία, Πρώτη μέρα στο Σχολείο, Σχολική Ζωή, Σχολείο κ.ά. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους συνδέσμους «και» ή «ή». Τέλος,

³² Στην περίπτωση που το διαδίκτυο χρησιμοποιείται ως χώρος άντλησης υλικού.

³³ Το ύφος των οδηγιών διαμορφώνεται από τον εκπαιδευτικό. Επίσης, ο εκπαιδευτικός που αποφασίζει να εφαρμόσει το σενάριο έχει τη διακριτική ευχέρεια να προσαρμόσει τις οδηγίες ανάλογα με τη μαθησιακή ετοιμότητα της ομάδας του. Το κείμενο που παρουσιάζουμε προσπαθεί να καλύψει κάποιες ανάγκες, όχι να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες.

μπορούμε να τοποθετήσουμε τις λέξεις-φράσεις κλειδιά σε «εισαγωγικά». Τι παρατηρείτε σχετικά με τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας;

Πώς αξιολογούμε έναν δικτυακό τόπο;

Για την αξιολόγηση πηγών του διαδικτύου ως κριτήρια της ποιότητάς τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν: η πατρότητα, η επικαιρότητα, η ακρίβεια, η αντικειμενικότητα, η αξιοπιστία.

Ας μην ξεχνάμε ότι η **πατρότητα** μιας πηγής αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την αξιολόγηση της πληροφορίας που παρέχει και σχετίζεται με την ταυτότητα του συγγραφέα και του ιδιοκτήτη του δικτυακού τόπου. Προσέχουμε πάντοτε την ταυτότητα του ιδιοκτήτη που προκύπτει από τη διεύθυνση του δικτυακού τόπου και πιο συγκεκριμένα από το πρώτο μέρος της (πριν το πρώτο "/"). Το τελευταίο τμήμα (domain) αναφέρεται στον τύπο του οργανισμού, π.χ. com : Εμπορική εταιρεία, edu : Εκπαιδευτικό ίδρυμα, net : Παροχέας σύνδεσης δικτύου, gov : Κυβερνητική υπηρεσία, org : Μη κερδοσκοπικός οργανισμός, int : Διεθνής οργανισμός.

Επίσης, προσέχουμε πόσο τακτικά ενημερώνεται ένας δικτυακός τόπος. Η **επικαιρότητα** μιας πληροφορίας σχετίζεται με την ημερομηνία δημοσίευσης και τελευταίας ενημέρωσής της. Παρατηρούμε λοιπόν την ημερομηνία έκδοσης ή τελευταίας ανανέωσης της πληροφορίας συνήθως στο κάτω μέρος μιας ιστοσελίδας.

Ένα άλλο κριτήριο μπορεί να είναι πόσο πολύπλευρα μια πηγή προσεγγίζει ένα θέμα, εάν δίνει λεπτομέρειες με τρόπο ξεκάθαρο και σαφή (**ακεραιότητα**).

Επίσης, προσέχουμε την **αντικειμενικότητα** μιας πηγής, η οποία σχετίζεται με την ταυτότητα του οργανισμού που χρηματοδοτεί τον δικτυακό τόπο (sponsors) και την οπτική γωνία που επιλέγει με βάση τους στόχους του (διαφημιστικοί σκοποί, πολιτική σκοπιμότητα, οικονομικά συμφέροντα κλπ.).

Τέλος, για να καταλάβουμε πόσο **αξιόπιστη** είναι μια πληροφορία παρατηρούμε αν υπάρχουν αναφορές σε άλλες πηγές, βιβλία (βιβλιογραφική υποστήριξη), αν γίνεται αναφορά σε άλλες σχετικές εργασίες, αν υπάρχουν συντακτικά ή ορθογραφικά λάθη σε μια πηγή. Αντίστοιχα, η ανωνυμία, η έλλειψη κριτικής ή η ύπαρξη επιφυλακτικής/αρνητικής κριτικής σχετικά με το περιεχόμενό της θεωρούνται αρνητικά στοιχεία στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας μιας πηγής.

Σε ποια από τα παραπάνω κριτήρια ανταποκρίνονται οι δικτυακοί τόποι από όπου συλλέξατε το υλικό σας;

Πώς αναγνωρίζουμε ότι ένα κείμενο είναι αφηγηματικό;

Αντικείμενο της αφήγησης είναι η εξιστόρηση, με μιαν ορισμένη σειρά, γεγονότων που μεταβάλλουν μια αρχική κατάσταση πραγμάτων που σκόπιμα διαπράττονται από τους "ήρωες" μιας ιστορίας. **Είναι φανερό ότι η αφήγηση είναι "τέχνη" του χρόνου.** Απαντά σε ερωτήματα

του τύπου "πώς συνέβη το X;" ή "πώς συμβαίνει το X;" Διακρίνεται σε μυθοπλαστική (λογοτεχνία), ιστορική (ιστορία), ρεαλιστική (ειδησεογραφία).

Για να θυμηθούμε τι έχουμε μάθει μέχρι τώρα για τα δομικά συστατικά της αφήγησης, ας ανατρέξουμε στο βιβλίο της Γλώσσας στη σελίδα 47. Με οδηγό το διάγραμμα στη σελίδα 47:

Τόπος-Χρόνος

Πρόσωπα-«ήρωες»

Το πρόβλημα-Ο στόχος

Η δράση-Τα αποτελέσματα

Η λύση του προβλήματος

εντοπίστε στα κείμενα που διερευνάτε τα δομικά συστατικά της αφήγησης. Όλα τα κείμενα που συγκεντρώσατε κατά την αναζήτησή σας αφηγούνται;

Ποιοι είναι οι παράγοντες επικοινωνίας;

Ας θυμηθούμε τους παράγοντες της επικοινωνίας (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε) στις σελίδες 14 και 15 του σχολικού βιβλίου. Μπορούμε να περιγράψουμε τους παράγοντες που κάνουν καθένα από τα κείμενα που συγκεντρώσαμε πράξη επικοινωνίας;

Πώς ανιχνεύουμε τις προθέσεις ενός αφηγηματικού κειμένου;

Η πρόθεση του αφηγητή (να εκμυστηρευθεί, να πληροφορήσει αντικειμενικά, να αναλύσει, να πείσει κλπ.) καθορίζει αποφασιστικά το ιδιαίτερο ύφος μιας αφήγησης σε συνδυασμό με την εμπειρία του αφηγητή, το μέγεθος του ακροατηρίου και τη φύση της αφήγησης (προφορική/γραπτή/πολυτροπική). Δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή στη γλώσσα της αφήγησης και κυρίως στα **ρήματα** (όταν πρόκειται για κείμενα κατεξοχήν γλωσσικά). Όταν ο αφηγητής θέλει να τονίσει τη δράση των ηρώων, χρησιμοποιεί ρήματα που δείχνουν κίνηση, αλλαγή, επαφή, απομάκρυνση, και τα παρόμοια. Όταν θέλει να σχολιάσει τη συμπεριφορά των ηρώων χρησιμοποιεί ρήματα που δείχνουν αντίληψη, κρίση, βούληση, συναισθήματα και τα παρόμοια. Επίσης, μπορούμε να αναγνωρίσουμε την πρόθεση του αφηγητή και στο **είδος των συνδετικών λέξεων** που χρησιμοποιεί, είτε φράσεις χρόνου (ύστερα, μετά, πριν, εν τω μεταξύ, στη διάρκεια) είτε αιτίας και αποτελέσματος (επειδή, αφού, καθώς, ενώ, έτσι) που επιλέγει: στην πρώτη περίπτωση προσπαθεί να δείχνει αξιόπιστος, στη δεύτερη μπορεί να προσπαθεί να αναλύσει και να αξιολογήσει τα γεγονότα που παρουσιάζει. **Ο χρόνος των ρημάτων και το ποιόν ενεργείας τους** δίνουν ρυθμό στην αφήγηση, όταν επιλέγεται ο γλωσσικός κώδικας, ενώ η **εναλλαγή των εικόνων-καρέ** (κινούμενων ή μη), όταν επιλέγεται η εικόνα ως κώδικας επικοινωνίας. Ας θυμηθούμε ότι ο **Αόριστος χρόνος** και το **συνοπτικό ποιόν ενεργείας** δίνουν την εντύπωση της επιτάχυνσης στην εξιστόρηση των γεγονότων, ενώ ο **παρατατικός** και το **εξακολουθητικό ποιόν**

ενεργείας προσφέρονται όταν η ταχύτητα της αφήγησης είναι μικρή και μεγαλύτερη η διάρκεια των συμβάντων³⁴.

Ποια από τα στοιχεία που αναφέραμε προηγουμένως αναγνωρίζετε στα αφηγηματικά κείμενα που επεξεργάζεσθε; Συσχετίστε αυτά τα δεδομένα με πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα του πομπού και του πιθανού αποδέκτη της αφήγησης και τον χρόνο δημιουργίας του κειμένου.

Πώς επιλέγουμε τον επικοινωνιακό κώδικα και μέσο επικοινωνίας;

Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν είναι απλή. Για να επιλέξουμε τον κατάλληλο για την περίπτωση κώδικα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας: α) τα όρια κάθε κώδικα και μέσου, β) την πολιτισμική εμπειρία του αποδέκτη, γ) τον σκοπό της αφήγησης.

Σχετικά με την πρώτη παράμετρο (περιορισμοί και δυνατότητες σημειωτικού τρόπου και μέσου επικοινωνίας), ας προσπαθήσουμε να μετατρέψουμε τα αφηγηματικά κείμενα που επεξεργαζόμαστε σε αποκλειστικά γλωσσικά ή πολυτροπικά, αντίστοιχα.

Ποιος είναι ο ρόλος της περιγραφής σε ένα γλωσσικό κείμενο; Ποια μέρη του λόγου αξιοποιούνται στην περιγραφή;

Ποιος είναι ο ρόλος της εικόνας και του ήχου σε ένα πολυτροπικό κείμενο; Συμπληρώνουν την πληροφορία, λειτουργούν ως πληροφορία ή απλά διακοσμούν την αφήγηση;

Ποιες δυσκολίες συναντάμε κατά τη μετατροπή;

Πώς διατυπώνουμε την άποψή μας;

Συσχετίζοντας τα δεδομένα που έχουμε συγκεντρώσει όσον αφορά τους παράγοντες επικοινωνίας, τα δομικά συστατικά της αφήγησης, τους τρόπους συγκρότησης του ύφους, τις δυνατότητες και τους περιορισμούς που επιβάλλει κάθε σημειωτικός τρόπος και μέσο στο κείμενο που επεξεργαζόμαστε κάθε φορά, διατυπώνουμε σε μια πρόταση ή περίοδο λόγου τα συμπεράσματά μας που συνιστούν τη θέση μας (θεματική πρόταση-περίοδος). Στη συνέχεια, αξιοποιώντας ως παραδείγματα ή ως αποδείξεις τα δεδομένα που έχουμε συλλέξει αναπτύσσουμε αιτιολογημένα την άποψή μας (σχόλια-λεπτομέρειες). Η παράγραφός μας μπορεί να ολοκληρωθεί με μια πρόταση-περίοδο που συνοψίζει τα προηγούμενα (κατακλείδα).

Σε όλη τη διάρκεια της συλλογής και επεξεργασίας του υλικού ο εκπαιδευτικός παρεμβαίνει είτε άμεσα μέσα στην τάξη με παρατηρήσεις είτε στο περιβάλλον του wiki μέσα από σχόλια. Άλλοτε ενθαρρύνει και άλλοτε επισημαίνει αστοχίες και παραλείψεις. Προτρέπει επίσης όλους τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία να

³⁴ Και η εναλλαγή των ήχων ή της μουσικής υπόκρουσης ή οι αυξομειώσεις στην ένταση της φωνής του αφηγητή σε μια πολυτροπική αφήγηση ενισχύουν τον ρυθμό.

παρακολουθούν τα σχόλια και τις διευκρινίσεις που κάνει είτε προφορικά στην αίθουσα διδασκαλίας είτε γραπτά στο wiki και τους παρωθεί να διατυπώνουν τα σχόλια ή τις απορίες τους και στο δικτυακό περιβάλλον.

4^ο διδακτικό δίωρο:³⁵ Παρουσίαση ευρημάτων ερευνητικής εργασίας

Σε αυτήν τη φάση οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν τη δουλειά τους. Το τελικό προϊόν της ερευνητικής τους εργασίας και ο τρόπος που θα παρουσιαστεί καλό είναι να είναι προϊόν συν-απόφασης της κοινότητας ήδη από το πρώτο δίωρο. Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει στην ολομέλεια το θέμα της έρευνάς τους, τον τρόπο που δούλεψε η ομάδα του, τις δυσκολίες που συνάντησαν και τα πορίσματα στα οποία κατέληξαν. Τα μέλη της ομάδας δέχονται ερωτήσεις τόσο από τους συμμαθητές τους όσο και από τον εκπαιδευτικό. Με αυτόν τον τρόπο ελέγχεται ο βαθμός κατανόησης καθενός. Επίσης, κάθε μέλος της ομάδας παρουσιάζει στην κοινότητα τις αρμοδιότητές του στο πλαίσιο του ρόλου του και τον τρόπο που τις έφερε σε πέρας. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων, η εργασία των ομάδων σχολιάζεται από την κοινότητα μάθησης στο περιβάλλον του wiki. Ο σχολιασμός γίνεται με κριτήρια όπως η πληρότητα του περιεχομένου, η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα της παρουσίασης κ.ά.

Γ΄ ΦΑΣΗ: ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ ΑΦΗΓΗΤΕΣ (6 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ)³⁶

Ζητούμενο αυτής της φάσης είναι οι μαθητές/τριες, αναπλαισιώνοντας τις γνώσεις τους σχετικά με τους παράγοντες επικοινωνίας και τον αφηγηματικό τρόπο, να παραγάγουν αφηγηματικά κείμενα με αποδέκτες τα μέλη της σχολικής κοινότητας (συμμαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς). Οι αφηγήσεις τους θα έχουν θέμα την πρώτη μέρα στο σχολείο (δημοτικό ή γυμνάσιο) και θα αποβλέπουν από τη μια στο να διευκολύνουν τους ομηλικούς τους στη διαδικασία προσαρμογής, από την άλλη να ευαισθητοποιήσουν τους ενηλίκους όσον αφορά το ζήτημα αυτό. Οι μαθητές/τριες ως

³⁵ Πιθανότητα να μη είναι αρκετό ένα δίωρο.

³⁶ Η φάση αυτή είναι δυνατόν να συνδυασθεί με τη *Μετά την ανάγνωση* φάση στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και μπορεί να αναπτυχθεί σε περισσότερες ώρες ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας.

αφηγητές παράγουν λόγο για ένα θέμα που έχει νόημα για τους ίδιους. Μέσα από τις δικές τους αφηγήσεις έχουν την ευκαιρία να επεξεργαστούν τα στοιχεία εκείνα της προσωπικής τους εμπειρίας που τους διευκόλυναν περισσότερο ή λιγότερο στη δική τους περίπτωση ένταξης, να αναστοχαστούν πάνω σε στάσεις και πεποιθήσεις και να διαμορφώσουν κριτήρια συμπεριφοράς. Ο αφηγηματικός λόγος τους (μυθοπλαστικός, κατεξοχήν) μπορεί να αξιοποιεί πέραν του γλωσσικού και άλλους σημειωτικούς τρόπους (εικόνα, ήχο, βίντεο), κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένες πρακτικές (ψηφιακή αφήγηση), ποικίλα εργαλεία (προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, λογισμικά ψηφιακών κόμικς, προγράμματα παρουσίασης ή κατασκευής ταινιών (Moviemaker), κοινωνικά λογισμικά συνεργατικής παραγωγής λόγου (wiki)).³⁷

Η παραγωγή αφηγηματικού λόγου γίνεται σε ομάδες των δυο ή τριών ατόμων. Πραγματοποιείται τόσο στον χρόνο και χώρο του σχολείου (αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο Πληροφορικής, σχολική βιβλιοθήκη) όσο και σε περιβάλλοντα ασύγχρονης επικοινωνίας και συνεργατικής παραγωγής λόγου όπως τα wiki.

Η διαδικασία, σύμφωνα με τα δεδομένα της σχετικής βιβλιογραφίας, μπορεί να οργανωθεί ως εξής:

- Καταιγισμός ιδεών (Brainstorming): οι μαθητές/τριες μοιράζονται τις ιδέες τους με άλλους στην ομάδα τους μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας (“story circle”). Τίθενται ερωτήσεις τόσο από τον διδάσκοντα όσο και από τους ομηλικούς που διευκολύνουν στην αποσαφήνιση των ιδεών.
- Αφηγηματικό διάγραμμα ιστορίας: σε 200-300 λέξεις οι ομάδες περιγράφουν τα δομικά συστατικά της αφήγησής τους. Το διάγραμμα θα είναι ο καμβάς πάνω στον οποίο θα αναπτύξουν την αφήγηση της ιστορίας τους. Τίθενται ερωτήσεις τόσο από τον διδάσκοντα όσο και από τους ομηλικούς που λειτουργούν ανατροφοδοτικά στον σχεδιασμό των ομάδων.
- Αφήγηση με εικόνες (Storyboarding): Χρησιμοποιώντας την τεχνική του comic strip, οι νεαροί αφηγητές οργανώνουν σε σκηνές (καρέ) την αφήγησή

³⁷ Βλ. Levine 2008.

τους προσδιορίζοντας με σαφήνεια τον χρόνο, τον τόπο και τα πρόσωπα, αποφασίζουν τη διάταξη των καρτέ ακολουθώντας είτε γραμμική χρονική ακολουθία είτε *in medias res*, εστιάζουν στην οπτική γωνία της αφήγησης σε κάθε καρτέ, σχεδιάζουν τους διαλόγους ανάμεσα στα πρόσωπα, επιλέγουν το οπτικό και ηχητικό υλικό που θα συμπληρώσει το γλωσσικό υλικό της αφήγησης σε κάθε σκηνή. Αυτή η φάση επίσης προσφέρεται για ανατροφοδότηση από την ολομέλεια.

- Συγγραφή, ηχογράφηση, εικονογράφηση: Ανάλογα με το κειμενικό είδος (παραμύθι, διήγημα, κόμικς, *graphic novel*, φωτορομάντσο σε λογισμικό παρουσίασης, σύντομο βίντεο) που έχουν επιλέξει οι αφηγητές συνθέτουν σε ενιαίο όλο τα επιμέρους κομμάτια της ιστορίας τους, προσέχοντας ακόμα και τη γραμματοσειρά που επιλέγουν.
- Δημιουργία εξώφυλλου και τίτλου.
- Παράδοση της εργασίας στον διδάσκοντα και ανάρτησή της για σχολιασμό στον δικτυακό τόπο της κοινότητας μάθησης.

Η αφήγηση και η κατανόηση ως μαθησιακές διεργασίες αλληλοεξαρτώνται, καθώς η διαδικασία σύνθεσης μιας ιστορίας συνυφαίνεται με τη διαδικασία νοηματοδότησής της. Η επιλογή μας να εντάξουμε στο προτεινόμενο σενάριο και αυτήν τη φάση (οι μαθητές ως αφηγητές) απορρέει από την πεποίθηση ότι τέτοιου τύπου διαδικασίες ενισχύουν τη συμμετοχική μάθηση. Διαμέσου των αφηγήσεών τους οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να αναστοχαστούν πάνω σε ό, τι ήδη γνωρίζουν ή νομίζουν ότι γνωρίζουν, να επανεξετάσουν ανομολόγητες, συχνά, παραδοχές τους και μέσω ανατροφοδοτικών και αναθεωρητικών διεργασιών να παρακολουθήσουν την πορεία της γνωστικής τους ανάπτυξης (*cognitive development process*). Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μέσα από τις αφηγήσεις των μαθητών/τριών του μπορεί να καταγράψει τόσο τα προϋπάρχοντα γνωστικά σχήματά τους όσο και τις μεταβολές που έχουν επέλθει μέσα από τη μαθησιακή διαδικασία προς συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους.

Η αξιολόγηση της δουλειάς των νεαρών αφηγητών με βάση ρουμπρικές διαβαθμισμένων κριτηρίων συνιστά αναπόσπαστη φάση της όλης διαδικασίας. Τα κριτήρια τα οποία είναι γνωστά εξ αρχής διευκολύνουν τους μαθητές/τριες τόσο ως αφηγητές όσο και ως αναγνώστες στον προσανατολισμό τους όσον αφορά τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Ο τεχνολογικός γραμματισμός των νεαρών αφηγητών διαφοροποιεί τα αποτελέσματα όσον αφορά την ψηφιακή αφήγηση. Ωστόσο, εφόσον έχουν επιχειρήσει πολυτροπικές αφηγήσεις με την αξιοποίηση πολυμεσικών εφαρμογών, η αξιολόγηση της δουλειάς τους μπορεί να γίνει με βάση τα επτά συστατικά της ψηφιακής αφήγησης (The Seven Elements of Digital Storytelling) που η βιβλιογραφία παραθέτει.³⁸

Με βάση κάποια από αυτά τα δεδομένα έχουν κατασκευαστεί οι ρουμπρικές που ακολουθούν και τις οποίες ενδεικτικά παρουσιάζουμε.³⁹ Αυτού του είδους τα κριτήρια διαβαθμισμένης αξιολόγησης βοηθούν τον εκπαιδευτικό στην αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και ενισχύουν τους μαθητές στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Κριτήριο	Άριστα	Καλά	Ικανοποιητικά	Χρειάζεται βελτίωση
Οπτική γωνία (Point of View)				
Σκοπός (Purpose)	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει σταθερά προσηλωμένος	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει προσηλωμένος στον σκοπό του	Αναγνωρίζονται κάποιες αστοχίες στην εστίαση, αλλά ο σκοπός είναι αρκετά σαφής.	Είναι δύσκολο να διακρίνει κάποιος τον σκοπό που εξυπηρετεί η συγκεκριμένη αφήγηση.

³⁸ The Seven Elements of Digital Storytelling (Lambert 2003)

- Point of View (το θέμα και η οπτική που αναδεικνύεται)
- Dramatic Question (το δραματικό πρόβλημα)
- Emotional Content (το συναισθηματικό περιεχόμενο)
- The Gift of Your Voice (το χάρισμα της φωνής)
- The Power of the Soundtrack (η μουσική υπόκρουση και οι συνδηλώσεις που προκαλεί)
- Economy (η οικονομία)
- Pacing (ο ρυθμός).

³⁹ Από το Lambert 2003: 9-19.

	<p>στον σκοπό του. Είναι ξεκάθαρο ότι ο δημιουργός της ιστορίας ενδιαφέρεται για το έργο του και ότι νιώθει ότι κάτι σημαντικό θέλει να επικοινωνήσει.</p>	<p>στο μεγαλύτερο μέρος της αφήγησής του.</p>		
<p>Αποδέκτης της αφήγησης (Audience)</p>	<p>Στον σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός είναι σε θέση να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.</p>	<p>Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός είναι σε θέση εν μέρει να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.</p>	<p>Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός δύσκολα μπορεί να δικαιολογήσει τις επιλογές του.</p>	<p>Περιορισμένο ενδιαφέρον για τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του κοινού στο οποίο απευθύνεται.</p>
<p>Δραματικό πρόβλημα (Dramatic Question)</p>	<p>Η πλοκή είναι καθλωτική. Η εξέλιξη της ιστορίας εκτυλίσσεται με τρόπο μη αναμενόμενο. Ο αναγνώστης μένει με ερωτήματα που προκαλούν σκέψεις και</p>	<p>Το περιεχόμενο έχει ενδιαφέρον και προκαλεί σκέψεις και ερωτήματα στον αναγνώστη. Η πλοκή αναπτύσσεται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τις προσδοκίες.</p>	<p>Υπάρχουν εκπλήξεις αλλά η εξέλιξη της ιστορίας ελάχιστα διαφοροποιείται από τις προσδοκίες που έχει δημιουργήσει.</p>	<p>Προβλέψιμη και όχι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πλοκή. Τα πάντα εξελίσσονται κατά τρόπο προβλέψιμο.</p>

	<i>συζήτηση.</i>			
Οργάνωση της αφήγησης				
<i>Αφηγηματικό διάγραμμα (Script)</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων για τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας με τρόπο δημιουργικό.</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση σε κάποιο βαθμό των γνώσεων σχετικά με τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Μερική αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Επαρκής οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων είτε για τον αφηγηματικό τρόπο είτε για τους παράγοντες της επικοινωνίας. Σε πολύ μικρό βαθμό αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Δυσκολίες στην οργάνωση της ιστορίας. Δεν αναπλαισιώνει γνώσεις. Δεν αξιοποιεί την αναγνωστική εμπειρία.</i>
<i>Ήχος (Audio)⁴⁰</i>	<i>Η ηχητική επένδυση είναι καθαρή. Η μουσική υπόκρουση ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας.</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι καθαρή σε ποσοστό 85% - 95%. Η μουσική υπόκρουση ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας.</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι σχετικά καλή. Η μουσική επένδυση δεν ενοχλεί αλλά δεν προσθέτει κάτι στην ιστορία.</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου χρειάζεται περισσότερη προσοχή. Η μουσική επένδυση διασπά την προσοχή και δεν ταιριάζει στο ύφος της ιστορίας.</i>
<i>Ρυθμός⁴¹ (Pacing)</i>	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου με βάση τις οδηγίες των σημείων στίξης ταιριάζει στον ρυθμό της</i>	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου άλλοτε είναι πολύ γρήγορος άλλοτε πολύ αργός σε σχέση με τον ρυθμό της</i>	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου, παρά τις προσπάθειες, δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στον ρυθμό της</i>	<i>Δε γίνεται καμία προσπάθεια η εκφορά του λόγου να ταιριάζει στον ρυθμό της αφήγησης.</i>

⁴⁰ Εφόσον η παρουσίαση των αφηγήσεων προβλέπει και ηχητική επένδυση.

⁴¹ Εφόσον η παρουσίαση των αφηγήσεων εμπεριέχει και στοιχεία προφορικού λόγου.

	<i>αφήγησης και δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα στον ακροατή.</i>	<i>αφήγησης.</i>	<i>αφήγησης.</i>	
Συναίσθημα (Emotion)	<i>Η συγκινησιακή φόρτιση που προκαλεί ανταποκρίνεται στο θέμα της ιστορίας και εμπλέκει ενεργά στο θέμα τον αποδέκτη της αφήγησης.</i>	<i>Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται ταιριάζει σε κάποιο βαθμό με το θέμα.</i>	<i>Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται δεν ανταποκρίνεται στη θεματική της ιστορίας.</i>	<i>Ακατάλληλο για την ιστορία ή ανύπαρκτο συναισθηματικό περιεχόμενο.</i>
Εικόνες (Images)	<i>Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει διαφορετικά σημεία στην ιστορία δημιουργώντας την κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες μέσα από συμβολισμούς και μεταφορές διαμορφώνουν το νόημα.</i>	<i>Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει σε κάποιο βαθμό διαφορετικά σημεία στην ιστορία δίνοντας έναν κάποιο τόνο. Η ιστορία αξιοποιεί τις εικόνες για να ξεδιπλώσει το νόημά της.</i>	<i>Επιχειρείται να αξιοποιηθεί εικονιστικό υλικό για να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα, ωστόσο χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμη. Η επιλογή των εικόνων αντέχει στον λογικό έλεγχο. Ο ρόλος του εικονιστικού υλικού είναι μάλλον διακοσμητικός. Η ιστορία δεν εξαρτάται από τις εικόνες για τη νοηματοδότησή της.</i>	<i>Ακατάλληλο εικονιστικό υλικό. Ελάχιστη προσπάθεια να δημιουργηθεί κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες είτε δεν συντονίζονται με το περιεχόμενο και τη γραμμή αφήγησης της ιστορίας είτε προκαλούν σύγχυση στον αναγνώστη και παρεμποδίζουν την κατανόηση του κειμένου.</i>

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Α΄ Φάση

Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο

Εισαγωγή

Τα σχολεία άνοιξαν και οι πρώτες μέρες στο γυμνάσιο μας προκαλούν ποικίλα συναισθήματα και σκέψεις!!!

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να διερευνήσουμε μέσα από ποικίλες αφηγήσεις πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο, έτσι ώστε να διευρύνουμε την οπτική μας για ένα θέμα που μας αφορά άμεσα.

Διαδικασία

Για να τα καταφέρουμε καλό είναι να ακολουθήσουμε κάποια βήματα.

*Το πρώτο πράγμα που πρέπει να προσέξουμε σε κάθε κείμενο είναι Ποιος μιλάει. Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο **Πομπός**, αυτός που στέλνει το μήνυμα;*

*Στη συνέχεια κάνουμε υποθέσεις για τον **Αποδέκτη** του μηνύματος. Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται, σε ποιον στέλνει το μήνυμα;*

*Στη συνέχεια προσέχουμε το ίδιο το **Μήνυμα**. Δηλαδή προσέχουμε τι μας λέει το κείμενο. Για να κατανοήσουμε το περιεχόμενό του:*

1. Παρατηρούμε τον κώδικα που επιλέγει ο πομπός: γραπτός γλωσσικός κώδικας, εικονιστικό υλικό σε μορφή σκίτσων, γελοιογραφίας, εικόνας, κινούμενης εικόνας, μουσική υπόκρουση (αν υπάρχει).

*2. Εντοπίζουμε τις πληροφορίες που μας δίνει για τον αφηγητή, τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα της ιστορίας, την αρχική κατάσταση, το πρόβλημα που ανατρέπει την αρχική κατάσταση και δημιουργεί την πλοκή, τη λύση που επιχειρείται να δοθεί, το αποτέλεσμα που προκαλεί. Προσπαθούμε με **Ρήματα** να αποδώσουμε τη δράση των προσώπων. Αναγνωρίζουμε σε όλες τις αφηγήσεις αυτά τα στοιχεία;*

3. Προσέχουμε τους διαλόγους ανάμεσα στα πρόσωπα και τα σημεία στίξης που συνοδεύουν τον λόγο τους και καταγράφουμε τις πληροφορίες που περιέχουν και τα συναισθήματα που δηλώνουν ή υποδηλώνουν.

4. Παρατηρούμε με προσοχή τα χρώματα, τις εκφράσεις των προσώπων, τα μεγέθη, τη γραμματοσειρά, τον τόνο της φωνής, την κίνηση του σώματος, τη μουσική υπόκρουση και

προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με τις πληροφορίες ή τα συναισθήματα που αναγνωρίσαμε ή όχι, πρωτύτερα. Μήπως συμπληρώνουν ή μήπως τροποποιούν το νόημα που έχουμε δώσει;

5. Προσέχουμε το λεξιλόγιο (καθημερινό λεξιλόγιο, ξένες λέξεις, ειδικό λεξιλόγιο) των κειμένων, τα είδη των προτάσεων⁴² (απλές, ελλειπτικές, σύνθετες, επαυξημένες, αποφαντικές, προστακτικές, επιφωνηματικές, ερωτηματικές) και τον τρόπο που συνδέονται μεταξύ τους⁴³ (παρατακτικά, υποτακτικά, ασύνδετα) και προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με την ταυτότητα του πομπού, του αφηγητή, του ήρωα και τον πιθανό αποδέκτη του μηνύματος κάθε φορά.

6. Αξιοποιούμε όλα αυτά τα δεδομένα σε συνδυασμό με τον τίτλο, αν υπάρχει, για να αναγνωρίσουμε το θέμα του κειμένου και την οπτική που αναδεικνύεται. Προσπαθούμε να αποδώσουμε το περιεχόμενο του κειμένου με έναν ΤΙΤΛΟ.

Τέλος κάνουμε υποθέσεις για τον σκοπό του μηνύματος. Δηλαδή σκεφτόμαστε αν το μήνυμά μας δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι. Συζητούμε στην ομάδα μας σε ποιες περιπτώσεις το εικονιστικό και ηχητικό υλικό ενισχύει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου ή διεγείρει συναισθηματικά τον αποδέκτη του μηνύματος.

Αποτέλεσμα

Μετά από τόσoοση δουλειά είστε έτοιμοι να παρουσιάσετε τη δουλειά σας. Για να τα καταφέρετε φτιάξτε ένα σύντομο κείμενο με τη μορφή σημειώσεων αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης. Δηλαδή κρατάτε τα βασικά σημεία της δουλειάς σας με τη μορφή πλαγιότιτλων που θα συμβουλευέται ο εκπρόσωπος της ομάδας σας στην προφορική παρουσίαση των ευρημάτων σας.

Αξιολόγηση

Η δουλειά κάθε ομάδας θα αξιολογηθεί θετικά από όλους μας εφόσον:

1. ολοκληρωθεί στο συγκεκριμένο χρόνο που έχουμε ορίσει

2. έχει περιλάβει τις απόψεις όλων κατά την επεξεργασία του κειμένου και έχει ακολουθήσει τα προτεινόμενα βήματα έτσι ώστε να είναι πλήρης

⁴² Αν δεν θυμόμαστε τα είδη των προτάσεων, συμβουλευόμαστε το σχολικό εγχειρίδιο της Γλώσσας, [Ενότητα 1 Γ: Είδη Προτάσεων](#).

⁴³ Αν δεν θυμόμαστε τους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων, συμβουλευόμαστε το σχολικό εγχειρίδιο της Γλώσσας, [Ενότητα 8B: Παρατακτική σύνδεση – Ασύνδετο σχήμα](#), [Ενότητα 10B: Υποτακτική σύνδεση των προτάσεων](#).

3.έχει οργανώσει τα βασικά σημεία της προφορικής παρουσίασης με τη μορφή πλαγιότιτλων, χωρίς να παραλείπει κανέναν από τους παράγοντες της επικοινωνίας και τους τρόπους αφήγησης

4.ο εκπρόσωπος της ομάδας με καθαρή και δυνατή φωνή και σοβαρότητα παρουσιάζει τη δουλειά της ομάδας του στην ολομέλεια.

Β΄ Φάση

Οδηγίες προς ναυτιλλόμενους

Πώς αναζητούμε μια πληροφορία;

Για την αναζήτηση μιας πληροφορίας στο διαδίκτυο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε λέξεις κλειδιά, όπως στην περίπτωση μας: *Επιστροφή στα Θρανία, Πρώτη μέρα στο Σχολείο, Σχολική Ζωή, Σχολείο κ.ά.* Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους συνδέσμους «και» ή «ή». Τέλος, μπορούμε να τοποθετήσουμε τις λέξεις-φράσεις κλειδιά σε «εισαγωγικά». Τι παρατηρείτε σχετικά με τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας;

Πώς αξιολογούμε έναν δικτυακό τόπο;

Για την αξιολόγηση πηγών του διαδικτύου ως κριτήρια της ποιότητάς τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν: η πατρότητα, η επικαιρότητα, η ακρίβεια, η αντικειμενικότητα, η αξιοπιστία.

Ας μην ξεχνάμε ότι η **πατρότητα** μιας πηγής αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την αξιολόγηση της πληροφορίας που παρέχει και σχετίζεται με την ταυτότητα του συγγραφέα και του ιδιοκτήτη του δικτυακού τόπου. Προσέχουμε πάντοτε την ταυτότητα του ιδιοκτήτη που προκύπτει από τη διεύθυνση του δικτυακού τόπου και πιο συγκεκριμένα από το πρώτο μέρος της (πριν το πρώτο "/"). Το τελευταίο τμήμα (*domain*) αναφέρεται στον τύπο του οργανισμού, π.χ. *com* : Εμπορική εταιρεία, *edu* : Εκπαιδευτικό ίδρυμα, *net* : Παροχέας σύνδεσης δικτύου, *gov* : Κυβερνητική υπηρεσία, *org* : Μη κερδοσκοπικός οργανισμός, *int* : Διεθνής οργανισμός.

Επίσης, προσέχουμε πόσο τακτικά ενημερώνεται ένας δικτυακός τόπος. Η **επικαιρότητα** μιας πληροφορίας σχετίζεται με την ημερομηνία δημοσίευσης και τελευταίας ενημέρωσής της. Παρατηρούμε λοιπόν την ημερομηνία έκδοσης ή τελευταίας ανανέωσης της πληροφορίας συνήθως στο κάτω μέρος μιας ιστοσελίδας.

Ένα άλλο κριτήριο μπορεί να είναι πόσο πολύπλευρα μια πηγή προσεγγίζει ένα θέμα, εάν δίνει λεπτομέρειες με τρόπο ξεκάθαρο και σαφή (**ακεραιότητα**).

Επίσης, προσέχουμε την **αντικειμενικότητα** μιας πηγής, η οποία σχετίζεται με την ταυτότητα του οργανισμού που χρηματοδοτεί τον δικτυακό τόπο (*sponsors*) και την οπτική γωνία που επιλέγει με βάση τους στόχους του (διαφημιστικοί σκοποί, πολιτική σκοπιμότητα, οικονομικά συμφέροντα κλπ.).

Τέλος, για να καταλάβουμε πόσο **αξιόπιστη** είναι μια πληροφορία παρατηρούμε αν υπάρχουν αναφορές σε άλλες πηγές, βιβλία (βιβλιογραφική υποστήριξη), αν γίνεται αναφορά σε άλλες σχετικές εργασίες, αν υπάρχουν συντακτικά ή ορθογραφικά λάθη σε μια πηγή. Αντίστοιχα, η ανωνυμία, η έλλειψη κριτικής ή η ύπαρξη επιφυλακτικής/αρνητικής κριτικής σχετικά με το περιεχόμενό της θεωρούνται αρνητικά στοιχεία στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας μίας πηγής.

Σε ποια από τα παραπάνω κριτήρια ανταποκρίνονται οι δικτυακοί τόποι από όπου συλλέξατε το υλικό σας;

Πώς αναγνωρίζουμε ότι ένα κείμενο είναι αφηγηματικό;

Αντικείμενο της αφήγησης είναι η εξιστόρηση, με μιαν ορισμένη σειρά, γεγονότων που μεταβάλλουν μια αρχική κατάσταση πραγμάτων που σκόπιμα διαπράττονται από τους "ήρωες" μιας ιστορίας. **Είναι φανερό ότι η αφήγηση είναι "τέχνη" του χρόνου.** Απαντά σε ερωτήματα του τύπου "πώς συνέβη το X;" ή "πώς συμβαίνει το X;" Διακρίνεται σε μυθοπλαστική (λογοτεχνία), ιστορική (ιστορία), ρεαλιστική (ειδησεογραφία).

Για να θυμηθούμε τι έχουμε μάθει μέχρι τώρα για τα δομικά συστατικά της αφήγησης, ας ανατρέξουμε στο βιβλίο της Γλώσσας στη σελίδα 47. Με οδηγό το διάγραμμα στη σελίδα 47:

Τόπος-Χρόνος

Πρόσωπα-«ήρωες»

Το πρόβλημα-Ο στόχος

Η δράση-Τα αποτελέσματα

Η λύση του προβλήματος

εντοπίστε στα κείμενα που διερευνάτε τα δομικά συστατικά της αφήγησης. Όλα τα κείμενα που συγκεντρώσατε κατά την αναζήτησή σας αφηγούνται;

Ποιοι είναι οι παράγοντες επικοινωνίας;

Ας θυμηθούμε τους παράγοντες της επικοινωνίας (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε) στις σελίδες 14 και 15 του σχολικού βιβλίου. Μπορούμε να περιγράψουμε τους παράγοντες που κάνουν καθένα από τα κείμενα που συγκεντρώσαμε πράξη επικοινωνίας;

Πώς ανιχνεύουμε τις προθέσεις ενός αφηγηματικού κειμένου;

Η πρόθεση του αφηγητή (να εκμυστηρευθεί, να πληροφορήσει αντικειμενικά, να αναλύσει, να πείσει κλπ.) καθορίζει αποφασιστικά το ιδιαίτερο ύφος μιας αφήγησης σε συνδυασμό με την εμπειρία του αφηγητή, το μέγεθος του ακροατηρίου και τη φύση της αφήγησης (προφορική/γραπτή/πολυτροπική). Δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή στη γλώσσα της αφήγησης και κυρίως στα **ρήματα** (όταν πρόκειται για κείμενα κατεξοχήν γλωσσικά). Όταν ο αφηγητής θέλει να τονίσει τη δράση των ηρώων, χρησιμοποιεί ρήματα που δείχνουν κίνηση, αλλαγή, επαφή, απομάκρυνση, και τα παρόμοια. Όταν θέλει να σχολιάσει τη συμπεριφορά των ηρώων χρησιμοποιεί ρήματα που δείχνουν αντίληψη, κρίση, βούληση, συναισθήματα και τα παρόμοια. Επίσης, μπορούμε να αναγνωρίσουμε την πρόθεση του αφηγητή και στο **είδος των συνδετικών**

λέξεων που χρησιμοποιεί, είτε φράσεις χρόνου (ύστερα, μετά, πριν, εν τω μεταξύ, στη διάρκεια) είτε αιτίας και αποτελέσματος (επειδή, αφού, καθώς, ενώ, έτσι) που επιλέγει: στην πρώτη περίπτωση προσπαθεί να δείχνει αξιόπιστος, στη δεύτερη μπορεί να αναλύσει και να αξιολογήσει τα γεγονότα που παρουσιάζει. **Ο χρόνος των ρημάτων και το ποιόν ενεργείας τους** δίνουν ρυθμό στην αφήγηση, όταν επιλέγεται ο γλωσσικός κώδικας, ενώ η **εναλλαγή των εικόνων-καρέ** (κινούμενων ή μη), όταν επιλέγεται η εικόνα ως κώδικας επικοινωνίας. Ας θυμηθούμε ότι ο Αόριστος χρόνος και το συνοπτικό ποιόν ενεργείας δίνουν την εντύπωση της επιτάχυνσης στην εξιστόρηση των γεγονότων, ενώ ο παρατατικός και το εξακολουθητικό ποιόν ενεργείας προσφέρονται όταν η ταχύτητα της αφήγησης είναι μικρή και μεγαλύτερη η διάρκεια των συμβάντων⁴⁴.

Ποια από τα στοιχεία που αναφέραμε προηγουμένως αναγνωρίζετε στα αφηγηματικά κείμενα που επεξεργάζεσθε; Συσχετίστε αυτά τα δεδομένα με πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα του πομπού και του πιθανού αποδέκτη της αφήγησης και τον χρόνο δημιουργίας του κειμένου.

Πώς επιλέγουμε τον επικοινωνιακό κώδικα και μέσο επικοινωνίας;

Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν είναι απλή. Για να επιλέξουμε τον κατάλληλο για την περίπτωση κώδικα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας: α) τα όρια κάθε κώδικα και μέσου, β) την πολιτισμική εμπειρία του αποδέκτη, γ) τον σκοπό της αφήγησης.

Σχετικά με την πρώτη παράμετρο (περιορισμοί και δυνατότητες σημειωτικού τρόπου και μέσου επικοινωνίας), ας προσπαθήσουμε να μετατρέψουμε τα αφηγηματικά κείμενα που επεξεργαζόμαστε σε αποκλειστικά γλωσσικά ή πολυτροπικά, αντίστοιχα.

Ποιος είναι ο ρόλος της περιγραφής σε ένα γλωσσικό κείμενο; Ποια μέρη του λόγου αξιοποιούνται στην περιγραφή;

Ποιος είναι ο ρόλος της εικόνας και του ήχου σε ένα πολυτροπικό κείμενο; Συμπληρώνουν την πληροφορία, λειτουργούν ως πληροφορία ή απλά διακοσμούν την αφήγηση;

Ποιες δυσκολίες συναντάμε κατά τη μετατροπή;

Πώς διατυπώνουμε την άποψή μας;

Συσχετίζοντας τα δεδομένα που έχουμε συγκεντρώσει όσον αφορά τους παράγοντες επικοινωνίας, τα δομικά συστατικά της αφήγησης, τους τρόπους συγκρότησης του ύφους, τις δυνατότητες και τους περιορισμούς που επιβάλλει κάθε σημειωτικός τρόπος και μέσο στο κείμενο που επεξεργαζόμαστε κάθε φορά, διατυπώνουμε σε μια πρόταση ή περίοδο λόγου τα συμπεράσματά μας που συνιστούν τη θέση μας (θεματική πρόταση-περίοδος). Στη συνέχεια, αξιοποιώντας ως παραδείγματα ή ως αποδείξεις τα δεδομένα που έχουμε συλλέξει

⁴⁴ Και η εναλλαγή των ήχων ή της μουσικής υπόκρουσης ή οι αυξομειώσεις στην ένταση της φωνής του αφηγητή σε μια πολυτροπική αφήγηση ενισχύουν τον ρυθμό.

αναπτύσσουμε αιτιολογημένα την άποψή μας (σχόλια-λεπτομέρειες). Η παράγραφός μας μπορεί να ολοκληρωθεί με μια πρόταση-περίοδο που συνοψίζει τα προηγούμενα (κατακλείδα).

Γ΄ Φάση

Κριτήριο	Αριστα	Καλά	Ικανοποιητικά	Χρειάζεται βελτίωση
Οπτική γωνία (Point of View)				
Σκοπός (Purpose)	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει σταθερά προσηλωμένος στον σκοπό του. Είναι ξεκάθαρο ότι ο δημιουργός της ιστορίας ενδιαφέρεται για το έργο του και ότι νιώθει ότι κάτι σημαντικό θέλει να επικοινωνήσει.	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει προσηλωμένος στον σκοπό του στο μεγαλύτερο μέρος της αφήγησής του.	Αναγνωρίζονται κάποιες αστοχίες στην εστίαση, αλλά ο σκοπός είναι αρκετά σαφής.	Είναι δύσκολο να διακρίνει κάποιος τον σκοπό που εξυπηρετεί η συγκεκριμένη αφήγηση.
Αποδέκτης της αφήγησης (Audience)	Στον σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός είναι σε θέση να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.	Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός είναι σε θέση εν μέρει να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.	Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο δημιουργός δύσκολα μπορεί να δικαιολογήσει τις επιλογές του.	Περιορισμένο ενδιαφέρον για τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του κοινού στο οποίο απευθύνεται.

	<i>απευθύνεται.</i>			
Δραματικό πρόβλημα (Dramatic Question)	<i>Η πλοκή είναι καθλωτική. Η εξέλιξη της ιστορίας εκτυλίσσεται με τρόπο μη αναμενόμενο. Ο αναγνώστης μένει με ερωτήματα που προκαλούν σκέψεις και συζήτηση.</i>	<i>Το περιεχόμενο έχει ενδιαφέρον και προκαλεί σκέψεις και ερωτήματα στον αναγνώστη. Η πλοκή αναπτύσσεται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τις προσδοκίες.</i>	<i>Υπάρχουν εκπλήξεις αλλά η εξέλιξη της ιστορίας ελάχιστα διαφοροποιείται από τις προσδοκίες που έχει δημιουργήσει.</i>	<i>Προβλέψιμη και όχι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πλοκή. Τα πάντα εξελίσσονται κατά τρόπο προβλέψιμο.</i>
Οργάνωση της αφήγησης				
<i>Αφηγηματικό διάγραμμα (Script)</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων για τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας με τρόπο δημιουργικό.</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση σε κάποιο βαθμό των γνώσεων σχετικά με τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Μερική αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Επαρκής οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων είτε για τον αφηγηματικό τρόπο είτε για τους παράγοντες της επικοινωνίας. Σε πολύ μικρό βαθμό αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Δυσκολίες στην οργάνωση της ιστορίας. Δεν αναπλαισιώνει γνώσεις. Δεν αξιοποιεί την αναγνωστική εμπειρία.</i>
<i>Ήχος (Audio)⁴⁵</i>	<i>Η ηχητική επένδυση είναι καθαρή. Η μουσική υπόκρουση</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι καθαρή σε ποσοστό 85% - 95%. Η μουσική υπόκρουση</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι σχετικά καλή. Η μουσική επένδυση δεν ενοχλεί αλλά δεν</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου χρειάζεται περισσότερη προσοχή. Η μουσική επένδυση</i>

⁴⁵ Εφόσον η παρουσίαση των αφηγήσεων προβλέπει και ηχητική επένδυση.

	ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας.	ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας.	προσθέτει κάτι στην ιστορία.	διασπά την προσοχή και δεν ταιριάζει στο ύφος της ιστορίας.
<i>Ρυθμός⁴⁶</i> (Pacing)	Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου με βάση τις οδηγίες των σημείων στίξης ταιριάζει στον ρυθμό της αφήγησης και δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα στον ακροατή.	Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου άλλοτε είναι πολύ γρήγορος άλλοτε πολύ αργός σε σχέση με τον ρυθμό της αφήγησης.	Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου, παρά τις προσπάθειες, δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στον ρυθμό της αφήγησης.	Δεν γίνεται καμία προσπάθεια η εκφορά του λόγου να ταιριάζει στον ρυθμό της αφήγησης.
Συναίσθημα (Emotion)	Η συγκινησιακή φόρτιση που προκαλεί ανταποκρίνεται στο θέμα της ιστορίας και εμπλέκει ενεργά στο θέμα τον αποδέκτη της αφήγησης.	Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται ταιριάζει σε κάποιο βαθμό με το θέμα.	Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται δεν ανταποκρίνεται στη θεματική της ιστορίας.	Ακατάλληλο για την ιστορία ή ανύπαρκτο συναισθηματικό περιεχόμενο.
Εικόνες (Images)	Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει διαφορετικά σημεία στην ιστορία δημιουργώντας την κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες μέσα από συμβολισμούς και μεταφορές διαμορφώνουν το νόημα.	Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει σε κάποιο βαθμό διαφορετικά σημεία στην ιστορία δίνοντας έναν κάποιο τόνο. Η ιστορία αξιοποιεί τις εικόνες για να ξεδιπλώσει το νόημά της.	Επιχειρείται να αξιοποιηθεί εικονιστικό υλικό για να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα, ωστόσο χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμη. Η επιλογή των εικόνων αντέχει στον λογικό έλεγχο. Ο ρόλος του εικονιστικού	Ακατάλληλο εικονιστικό υλικό. Ελάχιστη προσπάθεια να δημιουργηθεί κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες είτε δεν συντονίζονται με το περιεχόμενο και τη γραμμή αφήγησης της ιστορίας είτε προκαλούν

⁴⁶ Εφόσον η παρουσίαση των αφηγήσεων εμπεριέχει και στοιχεία προφορικού λόγου.

			υλικού είναι μάλλον διακοσμητικός. Η ιστορία δεν εξαρτάται από τις εικόνες για τη νοηματοδότησή της.	σύγχυση στον αναγνώστη και παρεμποδίζουν την κατανόηση του κειμένου.
Κριτήριο	Αριστα	Καλά	Ικανοποιητικά	Χρειάζεται βελτίωση
Οπτική γωνία (Point of View)				
Σκοπός (Purpose)	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει σταθερά προσηλωμένος στον σκοπό του. Είναι ξεκάθαρο ότι ο δημιουργός της ιστορίας ενδιαφέρεται για το έργο του και ότι νιώθει ότι κάτι σημαντικό θέλει να επικοινωνήσει.	Ο δημιουργός της αφήγησης επιδιώκει έναν στόχο εξ αρχής και παραμένει προσηλωμένος σε στον σκοπό του στο μεγαλύτερο μέρος της αφήγησής του.	Αναγνωρίζονται κάποιες αστοχίες στην εστίαση, αλλά ο σκοπός είναι αρκετά σαφής.	Είναι δύσκολο να διακρίνει κάποιος τον σκοπό που εξυπηρετεί η συγκεκριμένη αφήγηση.
Αποδέκτης της αφήγησης (Audience)	Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ο αποδέκτης της	Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο	Στο σχεδιασμό της αφήγησης και στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας λαμβάνεται σχετικά υπόψη ο αποδέκτης της αφήγησης. Ο	Περιορισμένο ενδιαφέρον για τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του κοινού στο οποίο απευθύνεται.

	<i>αφήγησης. Ο δημιουργός είναι σε θέση να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.</i>	<i>δημιουργός είναι σε θέση εν μέρει να δικαιολογήσει τις επιλογές του σε σχέση με τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται.</i>	<i>δημιουργός δύσκολα μπορεί να δικαιολογήσει τις επιλογές του.</i>	
Δραματικό πρόβλημα (Dramatic Question)	<i>Η πλοκή είναι καθλωτική. Η εξέλιξη της ιστορίας εκτυλίσσεται με τρόπο μη αναμενόμενο. Ο αναγνώστης μένει με ερωτήματα που προκαλούν σκέψεις και συζήτηση.</i>	<i>Το περιεχόμενο έχει ενδιαφέρον και προκαλεί σκέψεις και ερωτήματα στον αναγνώστη. Η πλοκή αναπτύσσεται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τις προσδοκίες.</i>	<i>Υπάρχουν εκπλήξεις αλλά η εξέλιξη της ιστορίας ελάχιστα διαφοροποιείται από τις προσδοκίες που έχει δημιουργήσει.</i>	<i>Προβλέψιμη και όχι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πλοκή. Τα πάντα εξελίσσονται κατά τρόπο προβλέψιμο.</i>
Οργάνωση της αφήγησης				
<i>Αφηγηματικό διάγραμμα (Script)</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων για τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας με τρόπο δημιουργικό.</i>	<i>Καλή οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση σε κάποιο βαθμό των γνώσεων σχετικά με τον αφηγηματικό τρόπο και τους παράγοντες επικοινωνίας. Μερική αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Επαρκής οργάνωση των βασικών σημείων της ιστορίας. Αναπλαισίωση των γνώσεων είτε για τον αφηγηματικό τρόπο είτε για τους παράγοντες της επικοινωνίας. Σε πολύ μικρό βαθμό αξιοποίηση της αναγνωστικής εμπειρίας.</i>	<i>Δυσκολίες στην οργάνωση της ιστορίας. Δεν αναπλαισιώνει γνώσεις. Δεν αξιοποιεί την αναγνωστική εμπειρία.</i>

Ήχος (Audio)	<i>Η ηχητική επένδυση είναι καθαρή. Η μουσική υπόκρουση ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας.</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι καθαρή σε ποσοστό 85% - 95%. Η μουσική υπόκρουση ανταποκρίνεται στον ρυθμό της εξέλιξης της ιστορίας</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου είναι σχετικά καλή. Η μουσική επένδυση δεν ενοχλεί αλλά δεν προσθέτει κάτι στην ιστορία.</i>	<i>Η ποιότητα του ήχου χρειάζεται περισσότερη προσοχή. Η μουσική επένδυση διασπά την προσοχή και δεν ταιριάζει στο ύφος της ιστορίας.</i>
Ρυθμός (Pacing)	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου με βάση τις οδηγίες των σημείων στίξης ταιριάζει στον ρυθμό της αφήγησης και δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα στον ακροατή.</i>	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου άλλοτε είναι πολύ γρήγορος άλλοτε πολύ αργός σε σχέση με τον ρυθμό της αφήγησης.</i>	<i>Ο ρυθμός στην εκφορά του λόγου, παρά τις προσπάθειες, δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στον ρυθμό της αφήγησης.</i>	<i>Δεν γίνεται καμία προσπάθεια η εκφορά του λόγου να ταιριάζει στον ρυθμό της αφήγησης.</i>
Συναίσθημα (Emotion)	<i>Η συγκινησιακή φόρτιση που προκαλεί ανταποκρίνεται στο θέμα της ιστορίας και εμπλέκει ενεργά στο θέμα τον αποδέκτη της αφήγησης.</i>	<i>Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται ταιριάζει σε κάποιο βαθμό με το θέμα.</i>	<i>Η συναισθηματική διάσταση που αναδεικνύεται δεν ανταποκρίνεται στη θεματική της ιστορίας.</i>	<i>Ακατάλληλο για την ιστορία ή ανύπαρκτο συναισθηματικό περιεχόμενο.</i>
Εικόνες (Images)	<i>Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει διαφορετικά σημεία στην ιστορία δημιουργώντας την κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες μέσα από συμβολισμούς και</i>	<i>Το εικονιστικό υλικό που έχει επιλεγεί φωτίζει σε κάποιο βαθμό διαφορετικά σημεία στην ιστορία δίνοντας έναν κάποιο τόνο. Η ιστορία αξιοποιεί τις εικόνες για να</i>	<i>Επιχειρείται να αξιοποιηθεί εικονιστικό υλικό για να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα, ωστόσο χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμη. Η επιλογή των εικόνων αντέχει στον</i>	<i>Ακατάλληλο εικονιστικό υλικό. Ελάχιστη προσπάθεια να δημιουργηθεί κατάλληλη ατμόσφαιρα. Οι εικόνες είτε δεν συντονίζονται με το περιεχόμενο και τη γραμμή</i>

	<p>μεταφορές διαμορφώνουν το νόημα.</p>	<p>ξεδιπλώσει το νόημά της.</p>	<p>λογικό έλεγχο. Ο ρόλος του εικονιστικού υλικού είναι μάλλον διακοσμητικός. Η ιστορία δεν εξαρτάται από τις εικόνες για τη νοηματοδότησή της.</p>	<p>αφήγησης της ιστορίας είτε προκαλούν σύγχυση στον αναγνώστη και παρεμποδίζουν την κατανόηση του κειμένου.</p>
--	---	-------------------------------------	---	--

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

...

ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αυδή, Α. & Μ. Χατζηγεωργίου. 2007. *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Bruns, A. & S. Humphreys. 2007. Building collaborative capacities in learners. The m/cyclopedia project revisited.

<http://www.wikisym.org/ws2007/proceedings.html>

Γεωργακοπούλου, Α. & Δ. Γούτσος. 1999. *Κείμενο και Επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζάγκα, Ε. 2009. Η διδασκαλία της γλώσσας για ακαδημαϊκούς σκοπούς: ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής γραπτού λόγου. Στο *Πρακτικά πανελληνίου συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή: Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)*, επιμ. Κ. Ντίνας, Α. Χατζηπαναγιωτίδου, Α. Βακάλη, Τ. Κωτόπουλος & Α. Στάμου.

<http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika/files/down/kiriaki/aithusa3/Zaga.pdf>

Johns, A. M. 2002. Introduction: Genre in the classroom. Στο *Genre in the Classroom: Multiple Perspectives*, επιμ. Α. Μ. Johns, 3-13. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Καΐρης, Α., Δ. Καμαρούδη, Ε. Λαλιώτου, Δ. Λαμπρινίδης, Μ. Νέζη, Ευ. Παππά, Δ. Τριαντοπούλου & Κ. Τρίμη-Κύρου. 2009. Καινοτόμες δραστηριότητες με την αξιοποίηση του Web2.0. Μαθητικό περιοδικό σε περιβάλλον wiki. Στα Πρακτικά του 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ: Αξιοποίηση των

Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη. (Σύρος, 8-10 Μαΐου 2009).

http://www.epyna.eu/agialama/synedrio_syros_5/web2.htm

Kalantzis, M. & B. Core. 2001. Πολυγραμματισμοί. Στο *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2007α. Θεωρητικό πλαίσιο, κριτική ανάγνωση και αξιοποίηση λογισμικού. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, 44-99. Πάτρα: EAITY.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007β. Τεχνολογίες της πληροφορικής και επικοινωνίας και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας: από το εκπαιδευτικό λογισμικό στον κριτικό τεχνολογισμό. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, 226-245. Πάτρα: EAITY.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα παραγωγής λόγου. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, 190-216. Πάτρα: EAITY.

Kress G. & T. Van Leeuwen. 1996. *Reading images: The grammar of visual design*. Λονδίνο: Routledge.

Lambert, J. 2003. *Digital Storytelling Cookbook and Travelling Companion*. 4^η έκδ. Berkeley: Center for Digital Storytelling.

<http://dmp.osu.edu/dmac/supmaterials/Digital%20Storytelling%20Cookbook.pdf>

Lambert, J. 2010. *Digital Storytelling Cookbook*. Berkeley: Center for Digital Storytelling.

<http://www.storycenter.org/storage/publications/cookbook.pdf>

Lave, J. & E. Wenger. 1991. *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge UK: Cambridge University Press.

- Levine, A. 2008. 50 Web 2.0 Ways to Tell a Story. *cogdogroo.wikispaces.com*.
<http://cogdogroo.wikispaces.com/50+Ways>
- Macken-Horarik, M. 2000. Γλωσσική αγωγή στη Β/θμια εκπαίδευση στην Αυστραλία: Μια συστημική λειτουργική οπτική. *Γλωσσικός Υπολογιστής 2*: 73-95.
<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/articles/horarick/index.htm>
- Matthews-DeNatale, G. 2008. *Digital storytelling: Tips and resources*. Βοστώνη: Simmons College.
<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/eli08167b.pdf>
- Μπαλτά, Β., Μ. Νέζη & Ν. Σεφερλή. 2009. «Συνομιλώντας με τις φιγούρες του θεάτρου σκιών». Μία απόπειρα προσέγγισης παλαιότερων μορφών τέχνης με σύγχρονα διδακτικά μέσα: Η ανάπτυξη ενός webquest για το θέατρο σκιών σε περιβάλλον wiki. *Ανακοίνωση στο 1ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο με θέμα «Ένταξη & χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»*. ΕΤΠΕ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (συνδιοργ.). (Βόλος, 24 - 26 Απριλίου).
- Νέζη, Μ. 2010. Εκπαιδευτικές εφαρμογές wiki. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02*, 232-247. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.
- Νέζη, Μ. & Ν. Σεφερλή. 2005. Γλωσσική διδασκαλία και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας: Η αφήγηση σε γλωσσικά και πολυτροπικά κείμενα. *Φιλολογική 92*: 79-84.
- Πασχαλίδης, Γ. 1999. Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, επιμ. Β. Αποστολίδου & Ε. Χοντολίδου, 319-333. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Πολέμη-Τοδούλου, Μ. 2011. Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο *Επιμορφωτικό υλικό. Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη*, 1-13. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Χατζησαββίδης, Σ. 2003. Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών. *Φιλολόγος 113*: 405-414.